
3 1761 06393985 4

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

JAN HUS.

Dramatická báseň v 5 odděleních

od

Jos. Kaj. Tyla.

1849.

Nákladem Dra. J. A. Gabriela.

Tiskem K. V. Medaua, v Litoměřicích.

JAN HUS.

OSOBY:

Zikmund, císař německé říše.
Václav IV., král český, jeho bratr
Žofie, manželka Václavova.
Jan XXIII., Římský papež.
Petr Angeli, kardinál a legat papežský.
Albík z Uničova, pražský arcibiskup.
Štěpán Páleč, mistr svatého písma.
Mistr **Míchal z Českého Brodu**, prokurator pražského arcibiskupství v Římě.
Jan Hus, mistr svobodných umění, kazatel v betlémske kapli.
Jeronym, nazván Pražský, mistr svobodných umění, jeho přítel.
Jan Žižka z Trocnova.
Pan **Hanuš z Chlumu**, příjmím Kepka
Pan **Vok z Valdštýna**, král. dvořanín.
Pater **Blažej**, ze řehole Minoritů.
Marketa, matka Husova.
Lupáč, **Havlík**, žákové na vysokých školách pražských.
Šembera, pražský měšťan.
Háta, jeho žena.
Martin Křidélko, zvoník v Betlémské kapli.
Latík, mladý tovaryš.
Robert, biřic kostnický.
Kurt, měšťan kostnický.
Stará **Wolfová**, měšťanka kostnická.
Kardinálové. Mniši. Panstvo. Komonstvo císařovo. Družina papežova. Panoši. Paní královniny. Lid pražský. Lid kostnický. Žoldnéřové. Holomci.

Hra se děje v Praze na rozličných místech, v Husinci a posléz v městě Kostnici.

Oddělení první.

Prostranství před betlémskou kaplí. Viděti, jak do ní velký počet lidí vchází.

Výstup první.

Marketa, *žena u vysokém stáří o berličku se podpírající, sedí na kameně u kaple.* **Šembera** *a* **Háta** *se potkají*

Šembera.

Hoj, paní Háto! přišel jsem ti na stopu?

Háta.

Já nezasejpám kroky svoje popelem, abyjich nebylo viděti; ale činím zjevně, co mi káže duch.

Šembera.

Ale nekázal já tobě, já tvůj pán a manžel, kterýž se na tebe mozoluje — nekázal já tobě, abys mi do toho kacířského hnízda nelezla? abys mi děti tou vředovinou nekazila? Ty ale do té ďábelské brlohy zase letíš, jako by tě byl sám belzebub z píšťaly vystřelil.

Háta.

Kaž ty mně, jakou ti mám polívku vařiti: ale o pokrm duše mé se nestarej.

Šembera.

O hříšná slepoto! Pokrm duše! Pokrm z jedovaté nádoby! Pokrm z nevypláchnutých ust člověka, kterého satanáš za nohu drží.

Háta.

Jdi a hulákej to svým tovaryšům do ucha, budou-li tě chtít poslouchati; mně ale nech mou cestou kráčeti.

Šembera.

Ani z místa!

Háta.

Mistře Šembero, nedopaluj mou dobrotu! Já se nechlubím, že se na tebe mozoluju, ale moje ruce to dokazují! Nech mi tedy, čím na duši okřívám a na těle se zotavuju.

Šembera.

Já ale nechci, abys na duši okřívala v předpeklí a zotavení nacházela ve chřtánu pekelném. Pojď se mnou do chrámu Páně, kde —

Háta.

Kde slůha ancikristův lidské duše napájí a do temnosti zavléká! Neníliž pravda? Pojď do chrámu — jako ty nedovařený Čechu — kde mi němčinou duši mordují, abych tam stála jako sloup a nepocítila teplý paprslek slova božího? Jdi si ty sám do takového papežského doupěte: ale mou duši nech se napájeti rosou nebeskou, kteráž kape od ust kazatele betlémského! *(Jde do kaple.)*

Šembera.

O světe, světe neřestný! Kdy přijde na tebe anděl Míchal s mečem plamenným? *(Zajde.)*

Marketa,

(kteráž byla bedlivě poslouchala, vstane).

Umučený Spasiteli, co jsem to slyšela? I mezi mužem a ženou roste již trní nesvárů a různic! Město plno zlého kvašení, ode všech uhlů země hrozné pověsti — a to vše skrze betlémského kazatele? Kryste Ježíši! zachovej mě při paměti, osvět duši mou a rci, mám-li tam vejíti nebo ne?

Výstup druhý.

Lupáč. Předešlí.

Lupáč

(přicházeje zpívá).

Zbyněk biskup na svém hradě
Slabikuje písmo kradě!

(zahlídne Marketu.) Salve mater speciosa! *(chce do kaple.)*

Marketa.

Ach, to je jistě také žák, jako býval Jan. — He, mládenče!

Lupáč.

Voláš mne, starý věchýtku?

Marketa.

Prosím tě, synáčku! nemášli na spěch, odpověz staré cizí ženě na několik otázek.

Lupáč.

Odpovím, jenom je vyklop!

Marketa.

Jsi na učení pražském, je-li pravda?

Lupáč.

Bene sentis; ano tetičko! máš dobrý čich. Jsem pražský žák.

Marketa (*pro sebe*).

Ach arci, můj Jeník také tak vypadal! — To znáš tedy pražské mistry, ty učené pány?

Lupáč.

Znám.

Marketa.

A toho, co v téhle kaplí — je to přece Betlém?

Lupáč.

Odkud pak jsi vyletěla, stará,
Že se teprv tážeš, zda to Betlém?
Ano, je to Betlém, onen Betlém,
Jehož jméno nepomine, dokud
Bude český národ svatá místa
Ctít, a poslední zvuk český v znění
Trouby archanjela nezhyne, co
Bude volat k soudu! To je Betlém,
Z něhož vyjde český Mesiáš.

Marketa.

Nerouhej se, mládenče! a promiň

Staré ženě pochybnost. Znáš toho
Mistra, co tu káže?

Lupáč.

Mistra Jana?
Koho bych měl znáti, kdybych neznal
Muže, jehož dechem Praha nově
Oživla a celé Čechy okřály?
Koho by měl znáti český žák, by
Neznal mistra, kterýž v spravedlivém
Boji dobyl práva žáku českému,
Jenžto musel dříve pode vlastní
Střechou ustupovat cizincům? Jan
Hus je modlou žáka českého, tak
Jako hvězdou nad královstvím českým
V jasné záři stojící!

Marketa.

Jen aby
Nespadla, jak často v tiché noci
Vídati! — Ty tedy mistra ctíš, můj
Synáčku? — snad miluješ?

Lupáč.

Což jest to,
Miluješ?
Kdybych mohl v hubené to slovo
Vtěsnat, že mu tělem, duší sloužím,
Že jsem posel jeho kynutí a
Přání, jeho stín a ohlas — že bych
Pro něj chutě krev svou do krůpěje
Vycedil: pak řeknu arci, že ho
Miluji!

Marketa.

O zlatý mládenče! Tys
Mistru tedy na blízku?

Lupáč.

Ba zrovna
V jednom domě, mezi betlémskými
Ztrávníky.

Marketa.

A nejsi sklíčen těžkým
Svědomím, jak veselé tvé oči
Praví? Nejsi v bázni o své spasení?

Lupáč.

Aj. Sybylo zlovidoucí! Odkud
Jsi, žes touto nedůvěrou napáchla?
O spasení bát se při betlémském
Kazateli? Já ti pravím: Boj se
O svou duši, nestojíšli při něm!

Marketa.

Ráda, ráda bych já při něm stála!
Ráda požehnala hlavu drahou,
Na nížto se hrne z mnohé strany
Prokletí!

Lupáč.

Ať hrne, matičko! To
Sůvy houkají, že vstává nové
Jitro mocným zábřeskem, jež ony
Zrakem temnolibým snésti nemohou!
Kdo jsi ale, teto poctivá, že
Na mistra tak pečlivě se ptáš?

Marketa

(bedlivě naň pohlednouc).

Tobě, synu, mohu to snad svěřiti —
Snad mi tebe samo nebe poslalo!

V celé Praze nezná mě než jedna
Osoba — a ta je ten váš kazatel.

Lupáč.

Mistr Hus?

Marketa.

Tož budeli co syn se
Ke mně hlásiti.

Lupáč.

Per Deos! co to
Pravíš? On tvůj syn? ty jeho matka?

Marketa.

K hrobu sklíčena!

Lupáč.

Ty jeho matka?
(Klekne před ní a líbá jí ruku.)
Matka mistrova? O nech, ať ruku
Tobě zlíbám jako vlastní matce,
Kterou jsem již dávno pochoval — ty
Matko požehnaná mezi matkami!
(žirě se vzchopí.)
Nech, ať svolám bratry, celou bursu —
Všechno žákovstvo, ať oslavíme
Den, kde prahy naše překročila
Matka mistrova!

Marketa.

Stůj mládenče, a
Utichni! Já přišla —

Lupáč.

Abys věkem
Sprahlou duši zatopila v záři
Lásky synovské a slavné pověsti!

Marketa.

Nebo abych hořem zplakala a
Hlavu sklonila.

Lupáč.

Ký duch tě matko,
Ovanul? To foukal z lesů páně
Biskupa a jeho nohsledů, těch
Synů světské bujnosti!
Já ti ale pravím: Mistr Hus je —

Marketa.

Neprav ty mi nic, a radč mě uveď
Do kostela, kde ho uslyším; to
Bude moje míra. Ale ať mu
Nedáš znamení, že přišla stará
Matka ortelovat skutky synovy;
Chci ho znáti bez přetvářky.

Lupáč.

Tak jej uvidíš, a zhledneš na dno
Duše křišťálové, kde si ryzá
Pravda stanek rozpnula! Již tedy
Pojďme; já tě dovedu, kde slova
Jeho jako zlatá zrna v prsa
Tvoje padnou, by pak jako silná
Sosna čisté víry k vysostem se
Vypnula! *(odejde s ní.)*

Proměna.

Komnata Husova. Skromný nábytek. Na stole papíry a knihy.

Výstup třetí.

Štěpán. Havlík.

Havlík
(mistra Štěpána uváděje).

Rač, pane mistře, jen malou chvíli posečkati. Mistr Hus právě oraci dokončil a přijde jistě domů.

Štěpán.

Byl veliký počet nábožných duší ve svatyni Páně?

Havlík.

Sotva že kaple stačila. Od té chvíle, co nám jeden z oněch pánů, kteří se teď mermomocí na Petrovu stolici derou —

Štěpán.

Žáku, jaký je to způsob rozprávěti o náměstku apoštola, na němžto Ježíš brány svého království založil?

Havlík.

Rač prominouti, vzácný mistře! To je způsob mezi betlémskými žáky. Pro nás je Aleš Pátý, tak

řečený římský papež, pouhý nepřítel; ale to nepatří snad k naší rozprávce. Chtěl jsem jen pověděti, že od té chvíle, co nám onen pan Aleš zvláštní bulu do Prahy poslal, aby se v kaplích nekázalo, nábožných posluchačů jako po úrodném dešti přibývá.

Štěpán.

Však je také co přáti, aby slovo pravdy zvítězilo a rozšířilo se od východu až k západu.

Havlík.

Revera, domine reverendissime! *(S obzvláštním důrazem.)* Ano, to jest velice přáti! Veliká toho potřeba, aby slovo pravdy zvítězilo a falešní prorokové, odpadlí pastýřové aby zmizeli. I máme naději, že z Betléma světlo po celé zemi se rozšíří a škodné nájemníky z vinice Páně vypudí. *(Pokloní se a odejde.)*

Štěpán.

Co že myslí ten neopeřenec? Měli by již holobradí žáci mou síť prohlížeti a věděti, na jakou zvěř ji prostírám? — Nediv se Štěpáne Vždyť jsi byl také mezi bláhovými sluhy církve, kteří počali věřícímu stádu s očí pásku ztrhovati, zapomínajíce, že každý zrak ryzí světlo nesnese, a že je dobře pásti v temnotách. Přece však se nestrachuj! Nikdo neprohlednul ještě duši tvou! *(Přejde po komnatě, zastaví se u stolu, na němž rozličné knihy a papíry leží, vezme knihu do ruky.)* „O vtělení slova božího.“ — „O trojici.“

Leží, leží tady zbraň, ta z ruky
Anglického vraha svaté církve
Půjčená a na zbourání hradeb
Jejích nově ostřená! I bude
Mnohé síly, důvtipu a mnohé

Hrůzy s naší strany potřeba, i
Musí církev plamenem se bránit,
Nežli zmůže světlo v mozku lidském
Rozené. To sotva znikne jiskrou,
Již co rána morová se táhne
Celým pokolením člověčím, až
Toho, co je znítil, posléz upálí.

Výstup čtvrtý.

Hus. Předešlý.

Hus *(ještě venku).*

Mistr Páleč, pravíš? Je-li možná? *(Vejde.)*
Ai, ký dobrý anděl přivedl zas
Jednou tebe přes můj tichý práh? Buď
Vítán, příteli! – tož, jestli tebe
Tímto jménem nehaním. Tys velmi
Vzácným v Betlémě, co na biskupském
Dvoře bytuješ.

Štěpán.

Jeť tyto časy
Mnohá práce v domě Hospodinovu —

Hus.

Mnohá, pravdu díš, a veliká!

Štěpán.

Dnové ubíhají, pilný pastýř
Neví jak, i zbude sotva chvíle, -

Kteráž by se mohla věnovati
Přátelství a utěšené rozmluvě.
V duchu arci vždy jsem u tebe a
S tebou, Jene můj!

Hus.

Rád věřím, vždyť jsme
Spolu z jedné číše pívali a
V jednom loži mládeneckým snům se
Odevzdávali. I těším se, žes
Jednou mimochodem Betlém neminul.
Pověst skoro tvrdí, že ses přátel
Starých odřekl.

Štěpán

(ruku mu podávaje).

Tys tomu věřil?

Hus.

Ačkoli již od mnohého sklamán,
V tebe ještě doufám.

Štěpán.

Díky Bohu!
Tedy nebyla snad cesta moje
Nadarmo a v šťastnou hodinu mé
Kroky vedl Pán.

Hus.

Co myslíš? Pověz.

Štěpán.

Jene! Nevešel jsem mimochodem
K tobě, jak jsi pravil, ale vážné
Věci k tomu nutily. Mně nelze
Déle patřit na ty půtky, ježto

Zemi českou rozrývají, na kraj
Propasti ji vlekouce, kde ruka
Lidská ji pak nezdrží, až padne
V hloubi ubohá.

Hus.

To hoře svírá
Také duši mou, i rád bych věděl,
Jak té zkáze ubránit.

Štěpán.

To leží
V rukou tvých.

Hus.

Co pravíš?

Štěpán.

Nerozumíš
Mi? Tys hlava všeho hnutí, ježto
Na základy stavby církevní se
Uvrhlo, že z něho pošel vřeskot
Pronikavý po všech končinách! Tys
Vůdce učení, co hrozí posud
Nedotknuté sloupy římské vlády
Vyvrátit.

Hus.

Co mluvíš o mně slabém,
Nehodném? Proč nezpomínáš mistrů,
Mluvě o žáku? Ne o mně, příteli!
O Miliči Kroměřížském, o tom
Zbožném proroku a mravokárci;
O Matěji z Jánova, tom statném
Čistiteli Ježíšova ovčince —
O těch hvězdách mluv, co přede mnou již

Zářily a cestu osvěcovaly.
Po níž já se pustil učednickým
Kročejem. Mluv o velikém Viklefu,
Jehož velebystrý duch a smělé
Ruce chrámem třásti počaly, jež
Papežstvo si hrdě vyklenulo
Nad blyštěcí modlou zohavené
Víry — o těch mluv; neb já jsem pouhým
Pomocníkem na té těžké stavbě,
Kterouž oni započali.

Štěpán.

Nebyl bysi Husem, kdybys v roucho
Pyšné řeči myšlení své odíval.
Dobře známe tě, leč to si ani
V nejtajnější hloubi srdce svého
Nezapři, žes nyní vlastně hlava
Všeho v církvi české různění — a
Kdybys ustoupil z té dráhy, že by
Přišlo brzké narovnání křivých stran.

Hus.

Já? A to mi navrhuje muž, co
Jindy každý záhyb srdce mého znal?
Já mám říci, že jsem býval lhářem,
Przniteleın církve neklamné i
Slova božího? Dny minulé mám
Stavět na pranýř, by světský klam a
Kněžská hrdost slavily své vítězství?
Špatně poznals, mistře, člověka, to
Mysle, žeby mohl přesvědčení
Jako sukni převlékat.

Štěpán.

Přesvědčení? Jenom věčný Bůh je
Vědoucí a neklamán; však lidské

Přesvědčem měnívá se podle
Poznání; i já to shledal na sobě.

Hus.

Neklam sebe, chtěje mne tu klamati!
Ty teď jednáš proti přesvědčení:
V tebe zapustila kořeny své
Pravda tuze hluboko, bys lehko
Je zas mohl vytrhnouti; ony
V tobě posud vězí; jen že jsi je
Pokryl pláštěm zisku světského.

Štěpán.

Z čeho mě to viníš?

Hus.

Z lidské křehkosti!
Já tě znám, tys pravdu zamiloval.
Byl jsi protivníkem bludů, ježto
Zohavily slova Kristova; leč
Velká tvoje ctižádost tě svedla
S cesty vytknuté a vrhla v ruce
Nepřátel. Žes nebyl všude prvním
Mezi opravcemi církve jmenován,
Že jsi ze své hřívny hojnost darů
Světských nevytěžil: opustil jsi
Pravdy praporec a postavil se
V šiky jejích nepřátel, kde tučná
Prebenda ti kyne.

Štěpán.

Od tebe to
Snesu, Jene, že tak ostrým šípem
V prsa moje střílíš!

Hus.

Nechceš býti
Kanovníkem? Nemyslíš i třeba
Na biskupství?

Štěpán.

Kdyby kynul Pán, tuť
Musím poslechnouti. Proto však jsem
Neupustil zrádně od hloubání
Na základech církve; ale proto,
Že jsem poznal slabost rukou lidských,
Aby mohly bez vtělení ducha
Tvořivého od věčnosti vyvést
Novou stavbu na zemi, by v síni
Její pravověřící s čistým srdcem
Bohu sloužili. I shledal jsem, že
V skutek vešlo slovo Krista, a že
Církví jeho neotřesou ani
Brány pekelné! Co na ní rozum
Nechápe, to srdce věř; tak bude
Pokoj na zemi, v němž základ má i
Nebes království.

Hus.

S ustrnutím tebe poslouchám a
Nevím, jaký jest tvé řeči cíl.

Štěpán.

Abys neboural, co nezmůžeš, a
Ruku podal k smíření.

Hus.

Já nechtěl
Nikdy různice, jen slušné opravy.

Štěpán.

Ony přijdou; církev sama na ně
Pomyslí.

Hus.

Ta měla celá století
Na pomyšlení — a nemyslila.
Leda jak by upevnila panskou
Vládu na sutinách člověčího
Rozumu.

Štěpán.

To páchneš Jeronýmem.
Z tvého srdce nevytéká toto
Nařknutí.

Hus.

Ty myslíš tedy, že je
Církev, že jsou její služebníci
Bez vady?

Štěpán.

To nechme běžet; pravda
Zvítězí, to sám jsi učil; nechť si
Tedy sama cestu klestí; ty raděj
Podej ruce, by ji v míru nalezla.
Jinak nelze nyní zemi českou
Před záhubou uchránit. Jen aspoň
Jediný krok smírný učiň, vydej
Viklefovy knihy!

Hus.

Jen? to k soudu,
Kterýž arcibiskup zavede a
Našich škol se nezeptá?

Štěpán.

Soud bude
Spravedlivý! Je to jenom, aby
Vůle byla na jevu, že přeješ
Pokoj národu!

Hus.

Ten může kněžstvo
Dáti, jen ať nechá volný průchod
Mému učení. Své knihy nevydám.

Štěpán.

Toť zní skoro, jakoby ses bál je
Soudu podati, by tvoje pravda
Nezbledla.

Hus.

Já se báti? Jest to ohlas rádců
Biskupských — či tvoje mínění?

Štěpán.

Neptej se a učiň po mém slovu.

Hus

(po krátkým odhodlání jde ke dveřím).
Žaku

Výstup pátý.

Havlík. Předešlí.

Hus.

Seber knihy: Dialog a
Trialog i s českým překladem, a

Co tu leží z Viklefova péra,
Nes je na biskupský dvůr — nu ano!
Vždyť to biskup velel, nediv se! a
Řekni: Mistr Hus je posílá a
Stoje v spolku s pravdou, nebojí se
Ortele!

Havlík

(vrtě hlavou sbírá knihy a odejde).

Štěpán.

Jene!

Hus.

Nevykřikuj v duchu vítězství!
Cokoli s tím písmem učiníte —
Takovou zbraň v ruce nemáte, by
Pravda klesla. Zastřít, zapudit ji
Na čas můžete; leč ona boj ten
Brzy obnoví, a já co věrný
Chránce budu při ní mužně státi,
Bych i za to život svůj měl dáti!

Štěpán.

Pusť tu myšlénku! Jeť marný boj to;
Síla kněží je tak veliká, a
Sítě její, vyznávám to, jsou tak
Prostřeny, že musíš klesnout, kdybys
Ještě dále z její slávy roucho
Trhal! Pro to naše přátelství tě
Prosím, varuji, nech boje s církví!
Lidská ruka neodolá žezlu
Jejímu; a byť bys v zanícení
Svatém válčil k poslednímu dechu,
Padneš přec a zhyneš bez prospěchu! *(Odejde).*

Hus.

Od jakého štíra vypůjčil si
Jazyk, že mi po těch slovech srdce
Nepokojně klokotá? Já pevně
Posud věřil na své cesty, lidu
Zdravá mysl provázela kroky
Moje s oučastenstvím; símě mého
Učení již nese pěkné ovoce —
Měl by nyní přítel mého mládí,
Bývalý můj spolubojovník, být
Věštitelem zlého konce?

Výstup šestý.

Jeronym *v oděvu pocestném.* **Předešlí.**

Jeronym *(ještě mezi dveřmi).*

Jene!

Hus.

Živý Bože! Příteli — můj
Jeronyme! Tebe samo nebe
Posílá mi k pozdvižení ducha
Trnoucího!

Jeronym.

Mám tě zase? — Jako
Poklad srdce svého nejdražší tě
Držím radosten a volám: Zdař Bůh,
Slávo lidu českého!

Hus.

Odkud ale, příteli, tak náhle?
Spíše bych se byl snad nadál —

Jeronym.

Že tě
Biskup Zajíc navštíví, tvůj dobrý
Přítel, jak jde pověst kolem světa.
A můj dobrodinec — jak ti známo —
Kterýž mně dal v Uhřích stíhat, až mi
Sám pan biskup ostřihomský na dva
Týdny bydlo v tmavém sklepu vykázal —
Bůh ho osvěť! — Pak jsem zajel
Na Krakov, i bylo veselé tam
Živobytí; také na vinici
Páně, nebo vlastně v hospodářství
Sluhů papežských jsem pilné dílo
Konal, tak že ubohým již hlavy
Hořely; mne ale vedla cesta
Dálší ku bratrským Rusínům, kde
Srdce moje okřálo. Ach, bratře!
To je posud jádro slovanské, jak
O nás staří kronikáři zvěstují.
Rozkoší jsem zplakal, vida u nich
Otců našich zahynulý mrav, ten
Přirozený způsob, před oltářem
Bohu sloužit v řeči mateřské.
Nesu od nich také pozdravení
K našim věrným pěstitelům slova
Božího — i naději, že příště
V jednu velkou, očistěnou církev
Spolu splyneme.

Hus.

Nezmaří-li Slovany duch římský.

Jeronym.

Nebojme se; bystrým proudům věku
Nového se kněžstvo neubrání.
Teď však pověz ty, jak roste církev
Naše? Sladce tlouklo srdce, když jsem
Kroky před Betlémem zastavil a
Pomněl, že z té malé síně světlo
Vzchází po všem světa prostranství!

Hus.

Vzchází — ale má již zhasnouti!
Chtějí mi v ní zapovídat všechnu
Službu, všecko učení.

Jeronym.

Což bláznějí?

Hus.

Na farách jen mají míti privilej.
A to německým zas jazykem — už
Jako bych to viděl — podávati
Lidu blahý pokrm duše, jako
Býval způsob od cizinců v české
Obce vtlačený, než my se práva
Ujali a cestu vyrovnali
Mateřskému hlaholu. A já bych
Měl teď svatyň zavřít, kde Čech cítí,
Že je Čechem? Lampu měl bych zhasnout,
Která do všech uhlů širé vlasti
Věčné světlo rozlévá?

Jeronym.

Ai, to by
Ruka tobě zvadnout musela, bys
Tuto vraždu zpáchal na spasení

Českém! Opři se — a plav i proti
Vlnám zbouřeným, to slušno muži
Víc, než hrání na pokojných řeky
Hladinách. Teď zase veslo tobě
Vésti pomohu!

Hus.

Ba věru, potřeba mi
Podpory a zhřívající posily!
Z domu biskupova vane ostrý
Vítr. Zatracuje Viklefa a
Sbírá jeho knihy.

Jeronym

Dej mu plný
Hříchů jeho inventář, ne květy
Ducha nesmrtného, v jehož rukou
By jen zvadly! A co říká tomu
Praha?

Hus

Mistři s celým učením se
Staví na odpor.

Jeronym.

A král? Co dělá
Při tom Václav? drží s papežníky
Nebo s českým učením?

Hus.

To nelze
Ani určit; máť on dobrou
Vůli, přeje národu, však padne
Lehko v nastrojená osidla, a
Biskup není váhavý — a mimo
To se králi ustavičným sporem

O papežskou stolici věc pouze
Církevní už skorem zošklivila.

Jeronym.

A což královna, ta zbožná Žofie?

Hus.

Ta je žena králova a ne král
Sám, však vždycky duše šlechetná.

Jeronym.

Ale mírná jako její zpovědník.
Podívám se tedy ke dvoru, bych
Poznal, kde se dá co pohnati, by
Naše kolo lépe běželo. Mně
Není možno snesti pokulhávání,
Nebo jako slepých po tmě chmatání;
Zrovna musí cíl stát předemnou, a
Rychlým krokem veď pak k němu cesta!

Hus.

Nepřekvap se, až jak nad Viklefem
Ortel vypadne; já knihy odvedl —
Možno také, že to jiní po mně
Učiní.

Jeronym.

Žes knihy odevzdal? Ach,
Jene, Jene! kam tě vedla zas ta
Přímá poctivost? Proč točíš zraky
Ještě k zrnu řečí biskupských? Jen
Jako prázdná šupina má rozkaz
Jeho kolem ucha tvého šumět;
Ty však stůj co skála, na níž právo
České má své základy. Měj v ruce
Bibli svou a v ústech výmluvnosti

Meč — a na prsou měj pravdy štít: tak
Vyjdeš jako vítěz z tuhých půtek —
A kněz římský bude nosit smutek! *(Odejde).*

Hus.

Jako vítěz z tuhých půtek! — Ano.
Touto svodnou písní zotavuje
Se má duše posud při nábězích
Zbloudilého světa. Posud žije
Ve mně víra, že jsem nešel darmo
V nebezpečný zápas, a že, chci-li
Zvítězit, jen musím vytrvati!

Výstup sedmý.

Lupáč. Marketa. Předešlí.

Lupáč *(otevře dvéře).*

Excusabis, domine! Mám tady
Hosta, jemuž brány srdce otevřeš.

(Vpustí Marketu do komnaty.)

Hus.

Živý Bože, kdo to vchází?

Marketa.

Synu!

Dítě!

Hus.

Matko! *(Vřelé obejmutí.)*
Toť mě nebesa dnes

Hojností svých darů zasypají!
Ale co tě náhle pohnulo, žes
Opustila tichou dědinu a
Bez vědomí mého do hlučného
Světa vešla?

Marketa.

Ty můj synu, ty mé
Dítě nešťastné! Jak metla ohnivá
Šlehala mě pověst o tobě. Žes
Plný ducha svatého a jazyk
Jeho planoucí, že na tebe se
Vznesl, pravilo se nejdřív — a mé
Staré srdce živilo se rozkoší :
Nyní ale povídají, že jsi
Bludná ovce, a že jiným cestu
Okazuješ k temnostem — a to mi
Srdce utrhnouti hrozilo. I
Sebrala jsem vetché oudy a šla
Ku Praze, bych sama viděla a
Sama slyšela, co syn můj činí.

Hus.

Tedy pohov oudům, rozbij stánek
U syna, a viz a slyš, co činí.

Marketa.

Již to vím.

Hus.

Že víš?

Marketa.

Já rovnou cestou
Vyptala se na kapli, kde boží
Símě rozsíváš; však srdce bylo

Ouzkostí tak sklíčeno, že slabá
U samého prahu zpočinout jsem
Musela, by nohy neklesly — až
Přišel žák a do kaple mě uvedl.

Hus.

Proto bylo dnes tak volno srdci
Mému, že jsi byla na blízku — a
Duše moje vznášela se jako
Na oblacích kolem trůnu Páně!

Marketa.

Ano synu — ty jsi mluvil, že mi
Sladkou mukou srdce trnulo, i
Musela jsem plakat; pak jsem Boha
Vzívala, by úst tvých k rozmnožení
Slávy své jen použil.

Hus.

A co nyní o svém synu soudíš?
Uhostil se pokoj v srdci tvém?

Marketa.

Ušlá sedíc v kapli na kameně
Pozdřímla jsem tiše, v duchu
S tebou se jen obírajíc. Tu mi
Bylo, jako by se lidé ze všech
Uhlů světa scházeli, by zhledli
Tvoji oslavu; v tom vzešla záře
Na nebi, tak jakby celý východ
Hořel velkým plamenem, a v prostřed
Něho stál jsi ty — však já tě poznat
Nemohla, měls divné roucho na těle,
Jako z nějakého kejklíře — a
Když jsem na tě volat začala, tu
Rozplynula se tvá podoba, a

Celé nebe zalilo se krví,
Že jsem hrůzou procitla.

Hus.

Má tvůj sen být odpovědí na mou
Otázku?

Marketa.

Sny přicházejí od Boha.
Sestárla jsem v této víře; protož
Tebe prosím, Jene můj! — jsi arci
Moudrý muž a boží služebník, já
Sprostá žena jen; však srdce mé se
Drželo vždy Boha, a to nyní
Prosí: Sejdi z cesty, kterou kráčíš.

Hus.

Matko, co tě napadá?

Marketa.

Tvé slovo
Sice zahřívá, co ostrý meč i
Srdce proniká; leč kdybych tebe
Dlouho poslouchala, myslím, žebych
Musela se všeho odřeknout, co
Posud v pevné víře zachovávám:
Tak by se i jiným vedlo, kteří
V náboženství otců k stáří dospěli.
Já jsem aspoň ještě neslyšela
Kázat, jako tebe v Betlémě:
Ne tak, co se týče pěkných slov a
Řádné domluvy — jen co se týče
Smyslu.

Hus.

To je osud přísné pravdy,
Že ji ucho nezvyklé tak snadno

Nesnese, byť zněla zvukem sebe
Dojímavějším.

Marketa.

Na mne jde však bázeň, jako by se
Tvými slovy starý pořádek měl
Porušit, a jakby měly přijít
Věci nové, po nichž by svět vzešel
Plamenem.

Hus.

Jen kdyby zhynul koukol,
Kterýž ruší boží požehnání!

Marketa.

O to nech jen Boha pečovati,
Víť on nejlépe, co jeho domu
Prospěje; ty ale neruš rukou
Odvážlivou, co v něm posud rostlo
K utěšení myslí nábožných.

Hus.

A když vidím chyby, blud a klamy,
Mám se mlčky obrátit? Mám držet
S lidmi soběckými, kteří slovo
Páně vykládají k svému prospěchu?

Marketa.

Člověk vázne v poutech křehkosti, a
Jeden nesmí vinit druhého. Služ
Každý Hospodinu pobožně, a
Pokoj bude na zemi.

Hus.

Ano, kdyby bylo pokolení
Lidské tvého srdce, nebeské té

Čistoty: ó, pak bych nebyl musel
Do boje se dáti, abych potřel
Světa pych a vylíčené svůdnictví!

(Venku ozve se zvonění kostelními zvony a sice tak že na rozličných místech povstává, až posléz na všech stranách zní — ale ovšem tak aby nerušilo rozmluvu.)

Kdyby byla boží spravedlnost
Na světě a lidské právo platilo:
Pak bych nebyl musel pozvednouti
Hlasu, abych — — co to znamená? Toť
Jakoby se vyzvánělo slavné
Vítězství?

Marketa.

Anebo jsou to hrany
Ku slavnému pohřbu.

Výstup osmý.

Lupáč. Havlík, *více žáků.* **Předešlí.**

Lupáč.

Víš-li pak už, mistře, co se děje?

Hus.

Co jest?

Lupáč.

Biskup slaví pospasy, a
Na pochoutku vzal si Viklefovy
Knihy.

Hus.

Jak to myslíš?

Lupáč.

Sotva že jsi
Po Havlíkovi ty svoje poslal,
Již i mistři snášeli, kde jaký
Traktát měli z Viklefova učení.

Havlík.

Na biskupském dvoře byla radda
Pohromadě, majíc knihy skoumat —

Lupáč.

Měla však již ortel hotový, než
Knihy v ruce držela.

Havlík.

A když jich
Bylo na dvě stě už sneseno —

Lupáč.

Dal pan Zajíc vystavěti hranici —

Hus.

Nedej Bože!

Havlík.

Ba již dal!

Lupáč.

A kmotr
Kat snes na ni knihy kacířské, a
Pak ji zapálil, až černý dým se
Válel po dvoře.

Hus.

A Praha na to
Hleděla? A vy jste nebránili?

Lupáč.

Byla nás jen hrstka; biskup ale
Ověnčil si palác žoldnéřskými
Palcáty — a Malá strana drží
Více s pány, kteří Krista Pána
Podle svého smyslu malují — a
Zplašila se kletbou, kterouž vyřknul
Biskup nad tebou i tvými přátely.

Marketa.

Matko Boží — dítě moje — v kletbě! (*klesá.*)

Hus.

Nelekej se toho slova, drahá
Matko! Je to šíp, jenž sotva kůži
Protkne, za to ale v krvi plamen
Roznítí.
Oni chtějí boj, a všechnu sílu
Vyzývají, s ouskokem se bratří,
Násilí se chápají, i práva
Nešetří — nuž tedy budiž boj! Mne
Bázeň nejímá a směle nesu
Třeba hlavu na obět. Já zvolil
Pravdu za heslo a postavil se
V její šik, i neopustím ji, až
Buďto zvítězí, anebo já co
Věrný hájce její zahynu!

Marketa (*ze sedadla vstávajíc*).

Upusť, synu, od té myšlénky! — mně
Praví duch, že zahyneš!

Hus.

Pak se zaraduj a požehnej mou
Památku! Mne nemůž' blaženější
Osud potkati, než mučedníkem
Býti pro pravdu, a v jevo dáti
Zemi české, že jsem hoden slouti
Jejím synem. — *(K žákům.)*
Běžte po místřích, ať
Přijdou k černé růži v poradu — já
Dojdu k Jeronymovi, a spolu
Půjdeme pak ku králi. Ty milý
Lupáči měj matku na starosti,
Nežli —

Marketa.

Nevycházej, synu, z domu!
Uchovej se na mém lůně, aby
Světa nátisk tebe nepotkal!

Hus.

Já jsem v rukou Páně — světa nátisk
Přejde nad mou hlavou bez ouhony,
Jestli on sám nepokyne, aby
Žhavý blesk mě potřel. Ve tvé lůno,
Matko, nemohu se ukrýt, dokud
Zbraně neulehnou k boji tasené:
Leda bych chtěl věc svou zradit jako
Bázlivec — a toho mě Bůh vystříhá!
Ukrej ti mě v modlitby své, ženo
Pobožná — a nech jít mužně k cíli!
Dechem božím provívaná dmou se
Prsa má, a nechť i odpůrníci
Zbraně pekel v zápasu tom zmaří:
Se mnou Bůh, a dílo mé se zdaří! *(odchází).*

*

Žáci.

S tebou Bůh, a dílo tvé se zdaří! *(Odcházejí za ním.)*

Marketa.

Hospodine! osvěť jeho cesty!

Lupáč.

(přitulně se obírá s Marketou.)

(Opona spadne.)

Oddělení druhé.

Královská komnata na Vyšehradě.

Výstup první.

Václav *(v oděru loveckém sedí u stolu při víně).* **Vok** *(vedle něho sesli opřený).* **Štěpán.**

Václav.

To ti pravím bez obalu, mistře!
Že bych přál, než poručím, by vašim
Rozmíškám již bylo jednou konec.
Jest to jed, co zdravé oudy lidu
Mého kazí — a já nechci vládnout
Zkaženinou, abych musel pořád
Hojit železem a ohněm. Řekni
To jen panu Albíkovi, aby
Věděl, proč jsem mu dal arcibiskupství.
Jeť už věru starý dost, by pokoj
Miloval.

Štěpán.

To činí pán dle slova
Hospodinova, a naše vina
Není, jestli mír už nekvěte.

Václav.

Však já druhým také žílu zatnu,
Aby v bujnosti své přestali — a
Mistr Hus si musí schladit krev i
S divým Jeronymem *(udeří na stůl a vzchopí se).*
Žhavé blesky!
Myslíte, vy páni v klerikách, že
Vaše sváry o písmenu, vaše
Honby po stínu a bublinách — že
Ty jsou všechen základ spasení a
Jádro péčí vladařských?
Myslíte, že není v zemi třeba
Ortele a řádu jiného, než
Abych vyrovnával kněžské různice?

Štěpán.

Zde se, pane, jedná o církev, ne
O několik jejich sluhů — a tu
Podkopává mistr Hus se svými
Přátely.

Vok.

Aj, nejsi ty též jeho
Přítelem? Vždyť víme, že jsi také
Pilně čítal Viklefa, i s Husem
Táhl v jednom spřežení!

Václav *(se zasměje).*

To bylo,
Pane Voku — bývalo, než vlezl
Chytrý mistr z kůže lidské zcela
Do kněze.

Štěpán.

Než Hospodin mé zraky

Osvítil a cestu k spasení mi
Okázal.

Václav.

Neb vlastně k biskupovu
Dvoru. Tam je vládce váš a pán — ať
Velí tedy také mistru Husovi.
Či mám pořáde jen smírce dělat
V kněžských nesvárech?

Štěpán.

To potřeba jen,
Aby Hus byl tvého slova poslušen.

Václav.

Hus! — Ten Hus vám leží jako skála
Na prsou, že nemůžete volně
Oddychovati. Ten Hus je všeho
Vinen, a přec dokud káral světské
Stavy, dokud panstvu prostopášnost
Vytýkal a hříšnou marnost boháčů:
To byl váš — to nad něj kazatele
Nebylo; když ale počal kněžské
Vady odkrývat a mnohý neduh
Církve tepat: ejhle, tu jste zdvihli
I hned hlasy, a jak divé vosy
Shrnuli se na něho.

Štěpán.

Dokavad se nedokýkal církve
Posvěcených základů, měl volný
Řeči proud.

Václav.

Však víme; dosti žluče
Jste mi natropili škádlením! Či

Zapomněl jsi na spálení kněh a
Na zápověď v kaplích kázati?

Štěpán.

Zákaz přišel od samého papeže.

Václav.

Od papeže, kterého jste chytře
Navedli — již o tom ticho! Však jste
Za to pykali, a to ti pravím
Ještě dnes a pánu tvému vzkazuji:
Hlásí-li se posud někdo z mistrů
O náhradu za spálené knihy,
Musí mu je biskup dáti z důchodů,
Třebas on byl toho kněhpaliče
Bezouhoný nástupce. A nyní

(vrhne se na stolici)

Mluv, co vlastně Albík žádá, že mne,
An jsem ledva kročil na Vyšehrad,
Hned tvou učeností pozdravuje?

Vok.

Ale bez hořkého koření! To
Sami dovedem si přidat, mistře!

Štěpán.

Vím to, pane Voku! však jsi mistr
V setbě takového semena.
Přičiním se býti bez hořkosti,
Ač jsou věci, kde to těžko člověku.
Známo tobě, pane královský, že
Svatý otec Jan dal kázat válku
Proti králi napulskému, jenžto
Drží ještě při Řehoři Dvanáctém,
Ač je se stolice apoštolské sesazen.

Václav.

Pohříchu, že zase posvěcené
Prsty lezou do věcí, jenž patří
Světským vladařům.

Štěpán.

Dal kázat válku.
Pravil jsem, a slíbil odpustky všem
Věřícím, jenž
Buďto do pole se postaví, neb
Ku vedení války peníz darem
Položí.

Václav.

To známe; však jsme sami
Hloupost udělali, že jsme bule
Papežovy o té věci dali
Ohlásit.

Štěpán.

Proti tomu vyzdvihnutí války
Učinil zas pokřik Hus i jeho
Dvojec Jeronym — ba sám pan Vok si
Masopustní žertík na ulicích
Vystrojil a s bujným houfem žáků
Buly spálil.

Vok.

Byla to jen oplátka;
Nikomu tak neškodila jako
Upálení Viklefa.

Václav.

Již o tom
Pomlčte! Či chcete znova bouřit
Moje hněvy? Já tu frašku jednou

Prominul — teď konec. Svolal jsem již
Také radu pražskou, o té věci
Na Žebrák i kázal, aby nikdo
Více žerty z listů papežských si
Netropil — to pod pokutou hrdla.
Nechť je kdo je!

Štěpán.

Královského slova
Tohoto jen chtěl jsem slyšeti a
Potvrzení tvého rozkazu — pak
Půjdu spokojen, již věda, že nám
Dána moc té zkáze ubránit, co
Z toho veřejného zporu proti
Slovům Ježíšovu náměstku by
Mohla povstati. Neb což má býti
Z ovčince, kde pastýřův hlas neslyšán?
Co má býti —

Václav.

Ušetři nás kázaním!
K tomu mám i na Žebráce plebána —
Proto nepřijel jsem do Prahy; a
Chcete-li mi tady uši plnit
Pletichami kněžskými — to ať mi
Krůpěj vína hrdlem neproběhne,
Když se na vždy na své tiché hrady
Neuchylím a tam otěž vlády
Nechopím — i kdybych ji měl zkrátka
Držeti.
Myslíte-li vy, že jenom duši
Lidu třeba míti na péči — to
Podle vašich regulí; já pravím
Vám, že musí také tělo jeho
Býti opatřeno, máli se mu

Dařiti — a to je starost králova.
S Bohem, mystře písma! Vyřídiž to
Albíkovi.

Štěpán.

Pán světla od věčnosti
Račiž tebe při úmyslech posilnit,
Které chováš k oslavení církve!

(Odchází, a potkav přicházející královnu hluboce se pokloní).

Výstup druhý.

Žofie *s paními a panoši.* **Chlum. Předešlí.**

Žofie.

Milý pane! zlé to znamení, že
Tento odpadlík nám vběhl do cesty.

Václav.

Aj, má drahá choti! Kde jsi byla
S celým průvodem? Mé srdce touhou
Skoro tesklilo.

Žofie.

Můj pán je vždycky
Milostiv, i těším se, že rozmar
Jeho právě rozkvětá. Já byla
V Betlémě a pookřála slovem
Páně na duši.

Václav.

Ty v Betlémě? Aj.
Paní Žofie, a nevíš ty, že
Zapovězíno tam služby boží
Držeti?

Žofie.

To nepoznávám ve svém
Svědomí a jdu tam jako tisíc
Jiných duší s vírou neporušenou.

Chlum.

Vůbec, pane, biskupský ten zákaz
Kapli zvedl teprv ku slávě, a
Jako k jedinému pramenu tam
Spěje národ slova Páně dychtivý.

Václav.

Po novotě vždy se točí lid, a
Hus je dobré vnadidlo; však mám již
Velikou chuť tvému zpovědníku,
Paní, zlatý zoubek obrousit.

Žofie.

Jde to pánu mému od srdce, neb
Zní to z něho smysl mistra Štěpána?

Václav.

Myslíš, paní, že mi nelze vlastním
Rozumem se řídit?

Žofie.

Nepochybuji, a prosím také:
Nedopouštěj, aby se dral někdo
Mezi tebe, pane můj, a naše misíry.

Chlum.

Největší to panovníků neštěstí,
Když jich srdce cizím ouskokem se
Uhne od lidu a nedůvěře
Místa popřeje.

Václav.

Děkuju ti, pane Chlume, za tu
Moudrost! Tys hned při ruce, když běží
O přítele Husa — věřím rád; však
Co se králi o tom zdá, to nedbáš.

Žofie.

Chcešli znáti jeho přátele, i
Také mne k nim počítej. Jsem pyšna
Slouti královnou té země, kteráž
Rodí duchy takové, co jasný
Otisk ducha od věčnosti nesou
Na sobě, a sám ty nejednou jsi
Jana poctil plným uznáním, i
Mužnou jeho mysl velebils; já
Ale znám i zbožnou jeho mysl.
Nikdy ještě nelitujíc, že jsem
Zvolila jej za zpovědníka a
Duchovního rádce.

Václav.

Nezapírám toho; Hus je statný
Muž a hojně dařen od Boha; však
Nasil mi jen rozbroj po zemi, že
Nyní skoro pořád ruce strkat
Musím v kněžské různice, a to je
Trní, o něžto se snadno raní
Pověst sebe pevnější. Jen kvas mi
Hodil do lidu, a nemůže ho

Zmoci teď, by nepretékal plnou
Nádobou; tu já mám pomáhat, a
Nepůjde-li to, již na mne kněži
Poctivého vlasu nenechají.

Žofie.

Nech ať rodný kvas ten přetéká, však
On zas vejde v přirozené hráze,
Nesa jako rajské požehnání
Omlazenou krajinou, a jméno
Tvoje bude velebeno s jménem
Husovým, tím novým křestitelem
Lidu českého, když lásku svou mu
Neztenčíš. Nic na to nehleď, co snad
Zlostné péro píše o tobě, a
Kdyby pověst tvoji zhanobilo
Do černa: duch času neklamný ji
Zase omeje a očistěnou
Vrátí potomkům!

Václav.

Má sladká štěbetko! Až
Bude prázdné místo mezi mistry
Práv, tož tebe dosadím, bys vedla
Defenze.

Výstup třetí.

Panoš, *pak* **Hus a Jeronym. Předešlí.**

Panoš.

Milostivý králi! Mistr Hus a Jeronym žádají, abys je ráčil vyslyšeti.

Václav.

Ah, ti si vybrali dobrou chvíli! Teď musíme Husa předpustit, když tu má takovou orodovnici.

Vok.

A já se přimlouvám za Jeronyma.

Václav.

Rovné k rovnému. Nebudu vám radost kaziti. Nechť vejdou pánové!

Panoš *(odejde).*

(Hus a Jeronym vejdou.)

Václav.

Salvete magistri! Co mi nesete? Bez obalu: mluv, kazateli, jenžto mi české hlavy mateš; máš nějakou žádost?

Hus.

S prosbou utíkám se k tobě, pane
Královský, a jsem-li milosti tvé
Hoden, paní šlechetná — buď mojí
Přímluvkyní.

Václav.

Co jest?

Žofie.

Zjev to, mistře!

Hus.

Právě káže biskup na dvéře všech
Kostelů zas přibíjeti list, co
Může v obci novou bouři způsobit.

Václav.

Žhavé blesky! Zbláznil se ten starý
Lékovar? Co jest to?

Hus.

Nová bula
Papežská a přísné provolání,
Abych k očištění ze svých bludů
Do Říma se dostavil.

Chlum.

Že do Říma?

Žofie.

Nedopouštěj!

Jeronym.

By mu jako druhdy
Milicovi v tmavé vazbě času
Dali k rozmýšlení — nebo vlastně
K oměknutí, by jej mohli potom
Jako z vosku otáčeti.

Hus.

Já se jíti nehrozím, neb srdce
Mé je plno důvěry, a co jsem
Učil, budu přede tváří Boha
Tvrditi; leč bojím se teď školy
Opustit a kapli zanechat, by
Nepovstala zpousta na roli neb
Škodné zbouření.

Václav.

Což ale Římu
Zase napadlo, že pokušení
Nové na nás posílá?

Jeronym.

Je to dílo přátel Husových, těch
Mistrů Štěpána a Stanisľava
Znojemského, a jak se jmenují: ti
Psali biskupskému prokuratoru,
Michalovi z Brodu českého, co
Tvoje kapsy okradl, když hory
Zlaté u Jíloví dobýval, a
Potom prchnul do Říma; ten otci
Svatému zas v uši nahučel, že
Hus je arcikacíř hanebný, již
Po dvě leta v klatbě, od slabého
Krále hejčkaný; i naše pány
Obžalovali — a tuhle pana
Voka, pana Lažanského s Husem
Ženou do Říma, by českou zemi
Nenakazili.

Vok.

Já pěkně děkuju!
Mně je honba v českých lesích věru
Milejší, než putování do Říma.

Václav.

Já však posud nechápu, co Římu
Napadá, že bez ustání u nás
Poroučí jak v hospodářství vlastním.

Chlum.

To víš, pane! Řím má dlouhé ruce,
Rád by držel celý světa obor
V náručí, by nikdo hnout se
Nemohl, leč jak by svatý otec
Dovolil.

Václav.

To může držet ve svém
Domě; ale do mých síní ať mi
Nesáhá.

Jeronym.

A nebo ať se učí
S chutí jíst, co v české kuchyni se
Vaří.

Žofie.

Protož pane nepřipouštěj,
By se vyplnila jeho žádost!
Sama zvedám hlasu, nedej vůli
Svoji obmezovat slovem cizím.
Třeba se to dělo jménem papeže.
Ty jsi pán své země. tobě dán je
Lid a jeho šperky v péči otcovskou;
Ty máš kárati, kde chyba vládne,
Jakož obdařovat milostí, kde
Květe zásluha; i nesmí tebe
Másti cizí soud. A chtěl bys nyní
Perlu svého lidu, horlivého
Sluhu v očistěném domu Páně,
Chtěl bys lidu svého miláčka dát
V ruce nepřátel? I staň se, co staň
Knězi z Betléma, jen věř mi pane,
To se celé české zemi stane!

Hus.

Milostivá královno!

Václav.

Ba věru
Mistře! kdybych nebyl Václavem a

Mužem paní Žofie, již přisámbůh!
Musel bych se domýšleti, že tu
Za tě prosí — nevěsta.

Žofie.

Můj pane!

Václav.

Nehorši se, paní! Tys má duše,
Soudce můj a porotník. — Co myslíš,
Pane Kepko, abych podle jejích
Slov se zachoval?

Chlum.

To také musíš,
Milosti! Jeť koruny tvé dostojno,
Abys dvoru římskému se opřel,
Kde ti sahá do práva.

Václav.

Nu, když to
Koruny mé raddy nejvěrnější
Usoudí, již musím poslechnout, a
Mistru poručiti, aby se mi
Z Prahy na krok nehýbal!

Hus.

Můj králi!

Václav.

Chce-li tě kdo z bludů soudit, ať si
Přijde k nám; že ne?

Žofie.

O děkuji ti
Pane, jménem lidu, jehož kněžnou
Jsi mě učinil, a při němž moje

Srdce bydlí, jakby z něho bylo
Vyrostlo!
V lesku nově rostoucího jitra
Vidím řadu příštích dnů, kde chrámy
České vypnou svoje hrdé báně
Jako vyvolené obce Páně.
A kde zpovědníka mého jméno
Svaté bude od národu ctěno.
(Odejde s paními stranou.)

Václav *(k Husovi).*

Výminkou ti ale kladu na srdce,
Abys trochu míry držel ve svém
Kázaní, a lid mi marně nebouřil.
Nemluv, pane — známe se! Já nechci,
Abys jako žák se vymlouval.
(Laskavě mu ruku podávaje.)
Vždyť jsme svoji — a tak zůstanem.

Výstup čtvrtý.

Žižka. Předešlí.

Žižka *(ještě venku).*

Co že? Opovídat? Žižka chodí
Přímo do královských síní. *(Vejde.)*
Zdař Bůh, pánové! Jan z Trocnova tě
Pozdravuje, králi Václave, a
Přináší ti rámě svoje k mužným
Úsluhám.

Václav.

Ký ďábel přináší tě
Do Čech rytíři?

Žižka.

Co dělat v Polsku
Po zkončené výpravě? Tam věší
Zbraně na hřeby a nalévají
Poháry: jeť konec vojenskému
Řemeslu a protož osedlal jsem
Koně k domovu, bych Václavovi
Meč svůj nabídnul.

Václav.

Jeť věrná ruka
Rytířská mi vždycky vítaná: leč
Jak ti důvěřiti, an jsi v Polsku
Stál mně naproti?

Žižka.

Ne, králi, tak! Tys
Proti nám tam stál. Ký rarach dal ti
Radu, abys držel s těmi mnichy
Pruskými? My vytrvali věrně
S bratry Poláky a porazili
Tebe u Tannenberku — to neměj,
Pane, za zlé! Byl to čestný boj, a
My tam stáli v šiku starých přátel.

Václav.

O jen spolehej se na to polské
Přátelství a chlub se ním! Já větších
Sebemilců nepoznal a rodu
Hrdějšího nežli na těch polských
Panácích! Když jednou s tebou zvítězí,

Po druhé i třetí vyhrávají
S jinými. Nu, nechme toho! Ty jsi
Býval řádný můž a tvrdý český
Leb — nu, chcešli přijmout za vděk chlebem
Václava, již zůstaň v domě mém. Nač
Také děl se toulati? Toť přece
Zkusils hlavo zkušená! — byť i zlaté
Květy sypala ti cizina,
Pravým outočištěm po zápasu
Světském zůstane jen otčina!

(Odcházeje v pravo.)

Zdař Bůh, pánové!

Vok a Chlum *odejdou za ním.*

Žižka.

Pořád ještě staré ryzí zlato
Je to srdce Václavovo — ale
Co to vidím? Jsi to nebo nejsi,
Mistře kouzelníku, jenžtos
Polským kněžím hlavy zmátl? Jsi to
Pane Jeronyme?

Jeronym.

Že paks přece
Oči otevřel a staré známé
Pozdravil!
Vítej v Čechách, statný bijce Němců!
Snad jsi přišel v pravou hodinu, a
Chceš-li získat nových přátel, radím
Tobě tuhle — mistra Husa.

Žižka.

Betlémského kazatele?

(Hledí na něj chvíli s celou duší.)

Ty jsi
Tedy muž, co pověstí svou všechny
Úhly světa naplnil? Tys tedy
Mužný bojovník ten na vinici
Páně, při jehožto jménu člověk
Pravdochtivý sladce zahoří?
Dovol, mistře, bych ti ruku stisknul!
Dávno tebe znám, ač oko tváře
Tvoje nezřelo! Neb když jsem Čechy
Opouštěl, tys blahé símě teprv
Rozsívati počínal; však v dáli
Jsem tě poznal duchem, a takž věru,
Jak tě nyní vidím v podstatě,
Stál jsi před očima v obraze — tak
Tichý a přec všeho mohútný!

Hus.

Nevynášej pochvalou, co v míře
Takové ji nezasluhuje. Jáť
Posud málo vykonal, bych mohl
Říci: Dokonáno jest!

Žižka.

Aj, kdož může takto hovořit! Však
Než-li přijde dokonání, bývá
Mnoho konati, a to jsi mírou
Vrchovatou vyplnil — i neznám
Muže v dějích věku našeho, by
Tebe dostihnul.

Hus.

Chceš, abych hanbou
Zapýřený tváře odvrátil neb
Odešel?

Žižka.

To nechci, Bůh je nade mnou!
Mluvím ale, jak mi velí plné
Srdce. Či-li nevěříš? Kdož medle
Jako ty lid český ze sna probudil?
Kdo mu zjednal práva ve školách i
Kostelích, že Němcům ustupovat
Nemusí? Již pro to jediné, že
Tvojí snahou cizozemci z pražských
Měst se vytratili — ač je k tomu
Nikdo nedoháněl — již to jedno
Klade na tě neocennou zásluhu;
Já pak složil bych dnes chutě hlavu
Do rakve, bych mohl říci: Já jsem
Pro lid český učinil co Hus!

Jeronym.

Stejnou cestou to již nejde, brachu!
Vojín bývá špatný kazatel; však
Stojí cesty jiné do kořan, kde
Pádný meč a mužné rámě vlasti
Může sloužiti.

Žižka.

To ale s vámi,
Přátelé!

Hus.

Jak s námi, muži bojovný?
Jeronym si ovšem také meč rád
Opáše i nepohrdne sečí;
Ale moje zbraň je bible, aneb
Slovo od Boha mi položené
Na jazyk.

Žižka.

I blahořečím zbrani

Takové; mne učiň jenom její
Opatrovníkem, mne její pevnou
Záštitou, i kdyby všeho světa
Šípy jedovaté sypaly se
Na tebe! A Bůh jest nademnou! jak
Tuto mezi vámi stojím *(podá jim ruce)*, zdá se
Mi, že ruce naše k jednomu a
Velikému dílu srůstají!
Nový život přihání se vlnou
Rozbořenou na dědiny české,
Budeť třeba postaviti sloupy,
Na kterých si národ věřící své
Kotvy upevní. I stůjmež tedy
My co nová trojice — ať s božím
Pomožením jako zdárné plémě
Obnovíme slávu české země!

(Odejdou.)

Proměna.

Staroměstské náměstí. U Týnského chrámu. Před chrámem kostelník s pokladnicí, kterouž chvilkami potřásá. Vedle něho Blažej, minorita; okolo nich 4 žoldnéřové a bubeník. Lid chodí mimo, a někteří dávají dárky do pokladnice, za což od kněze požehnání dostávají.

Výstup pátý.

Křídélko a Latík. Blažej.

Křídélko.

Podívej se na ty papežské zaslepence, jak si nadlehčují kapsáře! Oni myslejí opravdu, že si za ten groš nějaký koutek v nebeském království koupí, nebo že si těmi odpustky děravé svědomí spraví! — Ah, počkej! Nynčko se ten papežský ptáčník hýbá! Snad bude zas hejly svolávat, aby mu sedli na vějičku!

Blažej.

přichází ku předu; zbrojnoši s ním, bubeník bubnuje, lid se okolo nastaví.

Křídélko (*stoje v popředí*).

Dávej pozor! Teď uvidíme masopustní mumraj.

Blažej.

Poslyšte, přátelé a bratří v Kristu Ježíši! — Poslyšte beránkové z pravého ovčince! — Poslyšte, kdo chcete nebeskou hudbu slyšeti! Otevřte srdce,

kdo chcete andělského zpěvu počíti. Vzpomněl si nebes Pán na zem českou, a připravil vám koupel, abyste omyli hříchy s duší svých, abyste vyčistili komoru srdce svého! Válka je, válka pro království boží! Káže ji svatý otec, zástupce Ježíšův na zemi! — káže ji proti nepříteli církve! Vzchopte se, duše křesťanské, které ještě ve chrámu prokletých Viklefistů nevězíte — opašte bedra! Kdo vezme do ruky meč a nebo nábožnou rukou do sáčku sáhne: na toho vzhlídne Pán Pánů s velikým zalíbením a naplní míru jeho dnu velikou sladkostí! Amen, amen, pravím vám! Smeteny, setřeny, zahlazeny budou hříchy vaše — kupujte odpustky!

Křídélko.

Naplňujte kněžské kapsáře — krmte klášternická břicha — a mniši se vám vysmějou!

Blažej.

Co že to blaboníš, Belialův potomku?

Křídélko.

Co každý poctivý člověk rozumí! Šidba je to — hřích je to, bráti za odpustky peníze, jako by se musel Pán Bůh uplatit — když má někomu něco odpustit. Udeř se v prsa, výmluvný služebníku boží! a učiň pokání.

Blažej.

Hrůza, hrůza! Lidé, slyšeli jste?

Lid.

Slyšeli.

Blažej.

Chopte se ho, muži ozbrojení! On se rouhal a propadl katovi — to podle rozkazu samého krále Václava.

Latík

(poškubuje Křídélkem, aby prchnul).

Křídélko.

Nech mě — ať jen po mně sáhnou! Já nejsem babská osyka, abych se třásl, když věje vítr z úst vzteklého papežence nebo z tmavého vězení! Jen pojďte, holomci německých rádníků — já vám zbarvím hřbety, že vás ani váš mistr nepozná! — a když mě přemůžete, — ať si! nebudu plakat žalmy.

Blažej.

In nomine Domini — chopte se ho!

Zbrojnoši

dorážejí na Křídélko. Ještě větší sběh lidu, kterýž se rozdělí na dvě strany; třenice a volání: Pokoj! Zabte ho! Viklef! Zažeňte papežence!

Výstup šestý.

Lupáč *z jedné strany.* **Háta** *z druhé, zrovna jako z kuchyně.* **Předešlí.**

Lupáč.

Jaké to rejdy?

Háta.

Co se to mele?

Někteří.

Ah, tu je ženský Viklef! Kacířská suknice.

Háta.

Aby vám jazyk uhnil! Co to hučíte?

Lupáč.

Co tropíte s tímto mládencem? To je Křídélko — náš poctivý zvoník z Betléma! Co s ním hodláte?

Blažej.

Abstinebis discipule! Kliď se; to je rouhač proti slovům papežovým, a potáhne do žaláře!

Lupáč.

To bych ti, pane, neradil, nechceš-li zkusit, jak študentské pěstě šturmují!

Blažej.

I ty plode satanášův!

Háta.

Co se nadýmáš, pane Blažeji? Bubnoval jsi zase, je-li pravda, muži podholený, a svolával omámené včely, aby ti medu nanesly, — a ten hoch ti strčil prsty do mísy? Pusťte ho!

Blažej.

Jdi svou cestou, ženo farizejská! nebo tě dám také sebrati.

Háta.

Mne? I ty žebravý měchu! mne sebrati, počestnou pražskou měšťanku? A proč pak? Snad proto, že jsem na tebe s pravdou přijela?

Blažej.

Apage diabole! — a vy odveďte toho kacíře na radnici!

Lupáč.

Stůjte, on je náš! On patří k Betlému a k burse! Co jsi udělal, Martine?

Křídélko.

Smál jsem se mnichovi, že vyvolával odpustky jako mastičkář oleje.

Lupáč.

A velebný otec svolal na tebe hned halapartníky? hned sudlice a partizány? I bodejž do té jeho kapitoly! Pusťte ho!

Blažej.

I ty puer nequam! Chceš také, abych tě dal do klády?

Lupáč.

Mne? žáka pražského učení? *(Směje se.)* Mám se smáti tvé vykrmené hlouposti, nebo sádelnaté pýše? Byl jsi pouhý školomet — anebo se ti už vykouřilo, že mě ani král do klády dáti nemůže, když rektor nesvolí? O človíčku věžatého nerozumu! Svého kalkanta můžeš mezi dřeva položiti; ale českého študenta se nesmí ani třikrát svěcená ruka dotknouti.

Blažej.

O insania! Pryč odtud, lidé, pryč! Tady bude padati síra jako na Sodomu a Gomoru.

Háta.

Tedy uteč a hocha pusť!

Blažej.

Zpátky, ženo povzteklá!

Háta.

Co pak tu není žádná poctivá ruka, aby mi pomohla těm najatým drábům dřevce polámat?

Blažej.

Lidé, braňte svého pastýře! Bubnuj bubeníku! Nastavte dřevce — vlečte padoucha do žaláře!

(Zbrojnoši se hnou s jatým Křídélkem k radnici: část lidu s nimi.)

Blažej. *(chytá se kostelníka).*

Kdo se pohne proti mně — tomu zdřevění ruka, a proklat bude do pátého kolena — já jsem pod papežským majestátem!

Lupáč.

O jen se nadýmej a čepejři! Ty nestojíš za ránu! *(Volá za Křídélkem.)* A ty se neboj, netruchli, ochromená peroutko! Já doběhnu k mistrovi, svolám žákovstvo, a pak se podíváme, nebudeš-li ještě dnes v našem Betlémě klekání vyzvánět. *(Odběhne.)*

Blažej.

Vběhni do tlamy pekelné — toho více neubráníš, a kdybysi Lucipera přivedl. Pryč s ním, muži bojovní!

Žoldnéři

(jatého Křídélko odvedou).

Háta.

A vy necháte tu mladou duši zavléct? Vy nepomyslíte, že může také vás uskřipnouti, co se na

toho poctivého jonáka shrnulo? Ó vy v bahně bludů potopení! Když necháme takhle sebou vláčeti, tedy nás budou za každé slovo kaceřovati, uvězňovati a ortelovati. Pravda bude jen děckou pohádkou! Ale to ti povídám, kramáři papežských pilulek —

Blažej.

Apage satanas! Lidé, ta saně rozsápe mé oudy! Chraňte mě — já jsem dotýkaná osoba!

Lid *(po straně Háty).*

Dotýkaná — hahaha! To myslí, abychme se ho my nedotýkali!

Lid *(po straně Blažeje).*

Ticho, betlémská čeládko! Táhni do svého pelechu!

Háta.

To ti povídám, jestli se tomu mladému zvoníkovi jenom vlas na hlavě ukřiví, tedy ti dám na pleš záplatu, že se ti krví přilepí.

Blažej *(pořád s kostelníkem couvaje).*

Ona mě zabije! Spaste duši, kde jste kdo! Pomozte! dostanete rozhřešení bez taxy! Já zpovídám zadarmo! *(Zajde do Týna i s lidem.)*

Háta.

I tedy běž, aby ti zpovědnice nevystydla — ty satanášův náhončí!

Hlas *(mezi lidem).*

Nech ho kmotra! Tamhle jde už mistr Hus!

Háta *(se obrátí i s houfem).*

Kde vychází naše slunce? Kde je naše hvězda? Ó požehnané oči, kteréž tě vidějí! Blažené uši, kteréž tě slyšejí! Pojďte mu naproti, přátelé! a zpívejte: Hosanna na výsostech! Neboť s ním přichází království boží do oudolí zemského! *(Odchází.)*

Lid.

Sláva mistru Husovi! *(Stranou za ní.)*

(Opona spadne.)

Oddělení třetí.

Veliká síň na Vyšehradě; na zad sloupení, a výhled na skwostné sady. Za sloupením se procházejí stráže, a viděti tam královské panoše.

Výstup první.

Václav, Albík, a Štěpán *přicházejí ze zahrady; za nimi po chwíli* **Žofie** *s dvěma paními a* **Chlum** *v tichém hovoru.*

Václav.

Neměj za zlé, že jsem si tě pozval,
Pane Albíku! Mne tlačí něco
U srdce a nerad bych to dlouho
Nesl.

Albík.

Neduh nějaký?

Václav.

Ba skoro;
Však ho nevyléčí starý Albík
Bývalý můj lékař; to jen Albík,
Arcibiskup dovede, a já ho
O to žádám slovem královským.
Aby se mi posléz nevedlo,
Jako s nebožtíkem Zbyňkem. S tím jsme

Oba něco nosili, i hryzli
Se a hněvali, až odešel
Víc se nevrátil.

Albík.

Byl muž to velké
Zbožnosti, i písmu dobře rozuměl.
Smrtí jeho utrpěla svatá
Církev ztrátu velikou!

Václav.

To všecko
Pravda; ale společníci jeho
Pomátli mu kolečka, že musel
Slýchat písně o sobě, jak pouhý
Abecedář. Neklop oči, mistře
Štěpáne! Tys nebyl vůkol Zbyňka
Jediný, a nemusíš nést vinu
Za všechny.

Štěpán.

Já vždy činil povinnost a radil
Pánu podle nejlepšího svědomí.

Albík.

Ano, pane Václave! Náš mistr
Štěpán také mně se jeví jako
Věrný raditel, když neuvyklá
Mysl v těžké případy se vpravit
Neumí.

Václav.

Ať tedy nejlepší hned
Radu vymyslí! Chci totiž, aby
Církevní ty vady přestaly, co
Prahu nám i celé království již

Zbouřily, a k tomu stanovíme
Den, kdež obě strany, tvoji i tu
Mistra Husi, svoláme, by moudrým
Považením věci pohoršivé
Konce svého dospěly a v rakev
Ulehly.

Albík.

(pohledne s nejistotou na Štěpána.)

Štěpán.

To ať jen mistra Husa
Věčné světlo osvítí! My věc už
Považili dávno, o sloupy se
Pevně opírajíc, na nichž svatá
Církev — *(povýšeným hlasem)*
nezvrátné své pravdy zakládá!

Žofie.

(jenž byla již dříve vešla a bedlivě poslouchala.)

Chce-li kdo se rovnati a při tom
Křivou důměnkou se živiti: tož
Věru vypadne smír nerovně!
Slyšte Husa s důvěrou, nic zlého
O něm netušíce, jak ho národ
Slýchá, jenžto nábožnou svou žízeň
Po nebeské rose míruplným.
Jeho slovem tak rád hasívá;
S nedůvěrou budete zlí soudcové.

Václav.

Dobře, paní! Také mně se zdá, že
Všechna posavadní nerovnost jen
Z toho pochází, že — *(k Štěpánovi)*
rovnost nechcete!

Štěpán.

Lidská vůle neplatí, kde dlužno
Držeti se daných zákonů.

Albík.

Pověz ale, mistře, že jsme sami
Na to myslili, a chtíce býti
Spravedliví ze samého Říma
Prostřednictví žádali.

Václav.

Co pravíš?

Štěpán.

Jiná pomoc nebyla, než aby
Papež ruku vložil vyšetřující.

Václav.

Zase inkvizitoři?

Chlum.

A hrdí
Poručníci v českém království, jak
Na potupu vlastní moci královské —
K pokárání dospělého národu?

Žofie.

Takou radu nemohl dát věru
Leda mistr Štěpán — Viklefista
Zpronevěřilý.

Štěpán.

Mne nelze o to
Do sporu se pouštět s královnou.

Václav.

Žhavé blesky, pane Albíku! To

Měl ses lépe poradit — a z krále
Svého nedělati podnožku hned
Kardinalských klobouků. Ja měl těch
Římských komisarů dost, když poprv
Sami přijeli i bez zavolání.

Výstup druhý.

Hus (*kvapně v pozadí*). **Předešlí.**

Hus.

Dovol, královský můj pane, abych
Bez omluvy, bez průtahu srdci
Svému ulehčil, an hrozí puknouti!

Václav.

Co se stalo?

Žofie.

V takém rozjitření
Jsme tě ještě neviděli!

Hus.

O má
Královno! jsouť věci na zemi, že
Holubičí mysl při nich krví
Sokolovou zapáchne, a tichost
Beránčí se vlčí zuřivostí
Oděje!
Pane královský! Tři mládenci, jenž
Bujnou krví puzeni a snad i
Jiskrou světla vedeni to snésti
Nemohli, že kněži na veřejných

Místech kramařili s odpustky — jsou
Jati, již i ortelováni, a
Mají býti — právě jsem to zvěděl
Na radnici — mají býti, pane
Považ! — na popravu vedeni! Mně
Ledovatí krev, když na to zpomínám!

Václav.

Nevěděl jsi, mistře, že jsem
To sám poručil? A nebylo to
Známo po Praze?

Štěpán.

Ba ohlášeno
Po všech kostelích.

Hus.

A kdyby psán byl
Tento rozkaz písmem jako věčné
Hvězdy planoucí — já řku, že musí
Shasnouti; je nespravedliv, tebe,
Synu Karlův nehoden!

Václav.

Co pravíš?

Štěpán.

To je rouhání!

Žofie.

Mně však zdá se, že
Pravdu dí. O považ slova, pane
Můj! — tok její pramení se z duše
Neklamné. Ten rozkaz v srdci tvém se
Nezrodil; tou pravdou překvapili
Tebe nepřátelé pravdy, v žoldu
Starých bludů stojíce.

Hus.

Tuto stojí arcibiskup, k jehož
Tváři radda jeho připustit mě
Posud nechtěla; ať praví sám, co
Soudí o těch odpustcích.

Albík

(v patrných nesnázích).

To dáme svolat
Doktory a usnešením rozhodnem.

Hus.

Já se ptám jen tvého srdce, tvého
Rozumu, jak býval, dokuds léky
Strojil, tělo neodíval rouchem
Biskupským! A ostýcháš-li se to
Říci, řku to sám, tu přede tváří
Všech, že jest to kramaření církve,
Římský klam a lidu svádění, tak
Jako ve školách i v kapli jsem již
Pověděl.

Štěpán

(povýšeným hlasem).

Já však pravím tobě: Nesluší to
Lidské křehkosti, by hlavu církve
Z klamu vinila — a sluha její
Drž se poslušnosti, kterouž přislíbil.
Spasitelno jest, co ona činí
Mocí od Ježíše danou v prospěch
Ovcí pravověřících!

Hus.

A kdybys
Hlasu zdvihnul, žeby nejen tato

Staroslavná klenba, ale sama
Nebes opona se zatřásla, bych
Mlčel, rozum drže v tiché vazbě.
Kde se jeví blud a vede lidstvo
K temnosti: tu já bych raděj zvedl
Ruce k vysostem a zvolal: Pane,
Zbav mě zdravých smyslů, učiň ze mne
Lesní šelmu, v tmavé noci, v krvi
Rozkoš nalezající! Neb býti
Člověkem a nesmět cítit, mluvit,
Jednat jako člověk, nesmět práva
Člověckého užívati: to jest
Za živa být zakletým, být s nebes
Padlým andělem, být stižen kletbou
Nejtěžší — a chlubiti se božím
Obrazem a těšiti se věčným
Blahoslavenstvím!

(*Opodál znění trub.*)

Václav.

Co znamená ten
Hlahol?

Výstup třetí.

Panoš. Předešlí.

Panoš.

Od Nového města jede k Vyšehradu s mnohým komonstvem vzácný posel ze Říma — a množství lidu ho provází.

Václav.

Naposledy bude to již objednaný inkvisitor.

Žofie.

A co jej vede na Vyšehrad? Má snad jeho úřad zpytováním našich svědomí počíti?

Václav (*k Štěpánovi*).

To ti, mistře, povídám! Jestli jsi mi spředl nějaké hořkosti, já ti naměřím mírou podobnou.

Výstup čtvrtý.

Pozadí se naplnilo zatím domácí čeledí a lidem, kterýž ale stráže opodál zdržují. Nyní přicházejí 4 papežští oděnci s hlasatelem, pak 2 dominikáni, posléz kardinál **Petr. Předešlí.**

Petr.

Pax vobiscum — in nomine Domini!

Všickni.

Amen!

Václav.

Kdo nás pozdravuje na Vyšehradě?

Petr.

Jsi ty Čechů král, syn Karla onoho,
Kterýž hojné dary svaté církvi
Přinášel?

Václav.

Jsem Václav, jeho syn. A
Ty?

Petr.

Jsem kardinál a posel papežský,
Petr Angeli. Zas došly hrozné
Zprávy k sluchu otce svatého, že
Tvoje země, jedem kacířství již
Přeplněná, hanou, zpourou, škodou
Hrozí svaté církvi Kristově. I
Přišly žaloby tak strašlivé, že
Svatý otec uznal potřebu, již
Pevnou rukou zhladit jedovatou
Bylinu, co zemi českou zkazila.

Václav.

Aj, to měl jsi tedy k biskupovi
Zajet, s ním se poradit: onť s tebou
Zahradníkem v jedné vinici a
Chová dobré pomahače. Tuhle
Stojí sám — i jeho pravice.

Albík.

Vítej, pane! Připraven je sprostý
Dům můj.

Štěpán.

Poroučíme se tvé milosti.

Petr.

Pozdraveni buďte jménem Kristovým! —
K tobě ale, králi, především jde
Cesta má i první otázka: Proč
Nezmařil jsi hrozné kacířství a
Bujný pramen jeho nenastavil?

Ano spíše hlavu jeho — toho
Zlověstného Husa, choval v milosti?

Václav.

Kardinále, já jsem činil, co jsem
Ve svém domě uznal potřebí: však
O kacířství nevím.

Žofie.

A kdo otci
Svatému ty zprávy zaslal, hrozné
Žaloby, ať odpoví. Já nevím,
Jak mu bude možno zahaliti
Slunce jasně zářící, a kdyby
Z šípů lží a pomluv celé mraky
Vypustil. Ty arci vzlétnou, ale
Pevné půdy nenaleznouc, budou
Nazpět padati, a možná — že i
Střelce poraní.

Petr.

Aj, ta hlava zbujná má tu vzácné
Orodovníky! Však s paními jsem
Jednat nepřišel.

Chlum.

Nuž, tedy jednej
S muži! Já jsem také orodovník
Jeho — tisíce jich v Praze najdeš;
Chceš-li ale mistra bez orodovníků,
Tu stojí sám — ten zlopověstník.

Petr

(se po něm obrátí a stojí chvíli překvapen).
Tento jest ten kacíř ohavný?

Dominikáni *(se znamenají křížem).*

Hus

(stál v pozadí, nyní tiše přikročí a mužně kardinála pozoruje).

Žofie.

Mistr Hus to, pane kardinále!

Petr.

Nuže tedy slyš, ty mistře Huse!
Jenžto starou, svatou, pravospasnou
Církev vyvrátiti chtěje z pevných
Základů, jsi nové smyslil učení:
Kristův zástupce mi velel, tebe
Stihnout od prvního setkání a
Vyvrhnouti z počtu věřících, když
Neodvoláš bludy své.

(Pohnutí mezi přítomnými.)

Štěpán *(stranou).*

Mé psaní
Mělo dobrý účinek!

Hus.

Mé bludy
Nikdo ještě nedokázal.

Petr.

Jakže?
Netupil jsi kněžstvo? Nehaněl jsi
Otce svatého?

Hus.

Já vady jen a
Poklesky jsem káral, nikdy osoby:
Proti nádheře jsem brojil, proti
Pýše kněžstva, proti svatokupectví.

Petr.

Nevtíral jsi v bibli smysl falešný?
Nerozsíval bludy Viklefovy?
Nepodrýval zákon církevní?

Hus.

Činil jsem, co velel duch a vroucí
Toužení, bych pravdě vzhlédl do tváří.
Nikdo posud nedosvědčil, kde jsem
Z rovné cesty pobloudil; já opak
Odhalil, kde církev chybuje a
Neklamnou se býti vychloubá!

Petr *(k Dominikánům).*

Slyšeli jste rouhání, co vyšlo
Ze rtů hříchem kypících, že chlubná
Církev chybuje? -- Již odvolej, sic
Tebe stihne za loužená pokuta!

Hus.

Já se nebojím! To dávno u mne
Zavřeno, že hrození mě v cíli
Nezmýlí a víru moji nezvrátí.

Petr.

Odvolej!

Hus.

To kážeš nadarmo! Mne
Hlasy papežského sluhy neděsí.

Petr.

Budiž tedy proklet jménem toho
Papeže — buď proklet skrze církev
Kristovu — buď vržen z ovčince a
Pozbaven vší útěchy a naděje!

Žofie.

Ustaň, kardinale!

Petr.

Proklínám tě
Jako arcikacíře — a proklínám i
Člověka, kdo k bludům tvým se zná, i
S tebou drží přátelství — a zemi
Proklínám, kde kráčí noha tvá a
Dech tvůj věje. Chrámy stůjte zavřeny,
Zvony nezvoňte, a služba boží
Pomiň, kde se proklatec ten objeví.

Václav.

Ticho, člověče!

Petr *(s rostoucí horlivostí).*

Nikdo nepouštěj ho přes prah domu,
Nikdo neposkytuj pokrmu — až
Bídně prstem Páně poražený
Zahyne a jako lesní dravec
V zemi shnije nezasvěcené!

Lid,

(jenž byl s hrůzou poslouchal, se rozutíkává, volající: Běda, běda! — *jenom někteří zůstanou na místě).*

Žofie.

Svrchovaný, čím jsme poklesli, že
Prudké střely takových slov snášet
Musíme!

Chlum.

Že musíme? Má drahá
Královno, i ptám se, kde to stojí
Psáno, by tu cizinec směl kázat

Jako vlastní čeledi? Již tuze
Dlouho posloucháme jeho řeči
Divý proud, jenž hučením chce strašit.
Vlnami však břehy nestrhne.

Petr.

Kdo jsi, muži opovážlivý, že —

Chlum.

Svobodný jsem Čech, a vedu tady
Slovo jménem svobodného národu!
Čech jsem, pravím; tady domovem — a
Tebe chrání jenom právo hosta,
Že se domácího práva nechápu.

Petr.

Jménem církve —

Chlum.

Nech tu záclonu, již
Stále vyvěšujete, jen aby
Vaše skutky ukryla; však známe
Vás a nedáme se cizopanskou
Vůlí poutati. Jsme národ silný,
Pro svobodu krev svou vylévati
Zvyklý — a dost dlouho dopouštěli
Jsme, že v práva domácí nám cizí
Ruce sáhaly. To déle nemůž'
Být i nebude, a chcete-li, by
Naše úcta s vámi byla: zjevte,
Kněži, že jí zasluhujete,
Že jste synové té samé církve,
Kteráž druhdy chudobou a mravů
Čistotou se leskla!

Petr *(u velikém hněvu).*

Uvrhněte
Do žaláře toho opovážlivce!

Chlum.

Do žaláře — mne? zde přede tváří
Krále mého, mojí královny? Zde
V tomto sídle panovníků mých a
V lůně svobodného národu?
(Tasí meč.)
Již
Pojď, kdo chuti máš a zmužilosti!

Václav.

Ustaň, Chlume!

Chlum.

Promiň, pane! — promiň
Královno! Jsouť věci na světě, že
Nejchladnější krev by roznitily
Ohněm žíravým a porušily
Jemné způsoby!

Žofie.

Mně velkou službu
Prokázal jsi, pane! Děkuji ti,
Věrný příteli!

Štěpán.

Mně ale zdá se,
Že by lepší službu královskému
Domu prokázal, by pro kacíře
Proklatého nevedl —

Václav.

Ty mlč! a
Hledej odtud cestu — potměšilý!

Rozsévači zlého semena, jež
Nyní hrůzně vzejde nad zemí a
Národ na dví rozdělí.

Štěpán.

Můj pane —

Václav.

Pryč mi z očí – pryč! z mého království,
Abysi v něm s proklatcem tím dýchat
Nemusel. Nech tebe kardinál si
Vezme v družinu!

Albík.

Považ, pane!

Václav.

Již jsem považil a
Vyřknul!

Petr.

Nepřesáhej mezník svého
Práva!

Václav.

O to nepečuj a sám se
Podle toho řiď!

Petr.

To učiním — a
Vyřknu kletbu nad zemí, kde kacíř
Jisté útočiště naleză.
(K Albíkovi.) Pojď!
Vespolek to prohlásíme, jaké
Břímě svatá církev na království
České uvalí.

(Odejde s kněžmi i s družinou.)

Chlum

(volá za ním).

Pak ale hleď, bys
Průchod našel z městské brány svobodny.

Hus

(stojí pořád u velikém víru v popředí).

Žofie.

Neklesej již, drahý mistře, na mysli.

Hus.

Stojím v rukou Hospodina, jehož
Duch se vznáší nade mnou!

Žofie.

A tebe
Milostivě zastře před vší pohromou!

Václav

(minulým výjevem rozčilený).

Nech té starosti teď, královno!
Na pohromu vlastní nebude tak
Mistr dbáti, jako na tu, kteráž
Hrozí celé Praze, dokud bude
On v ní meškat, papežovou kletbou
Stižený. Co bylo jindy jménem
Biskupa jen pouhým strašidlem, to
Vejde nyní v smutnou skutečnost!

Žofie.

Pane!

Václav.

Nedotýkej se mne hlasem
Líbezným, ať pevně v povinnosti
Obstojím.

Žofie.

Chceš mistra vypovědít?

Václav.

Nechci; žádat ho však musím, aby
Učinil, co k míru obecnímu
Přispěje!

Chlum.

Jak, milostivý králi?

Václav.

Mlčte, přisám Bůh! a šetřte ránu,
Kteráž bolno ve mně krvácí! Či
Myslíte, že panovnická rozkoš
V trestu spočívá a v pokutě? Já
Srdce své bych rozdal do poslední
Krůpěje, jen kdyby o mne se tu
Jednalo. Však běží o spasení
Celé země — a tuť musí srdce
Zůstat nerozdrobeno, jen svatou
Povinností ztuženo!
(Velmi měkce.)
Dej krátce
S Bohem svému zpovědníkovi — až
Do blahého shledání.

Žofie.

Buď s Bohem!
Nebe ostřihej tvé kročeje!

(Odejde s paními.)

Václav.

S Bohem, Jene! Rozeznávej krále
Od Václava — přítele! *(Odejde).*

Chlum

(ho provází až ke dveřím).

Hus

(v nejhlubší bolesti).

Osamotnělý!!

Chlum *(se vrátí).*

To nejsi, Jene!
Tisíc srdcí bije pro tebe — a
Můžeš jenom kynouti, by stály
Tobě po vůli i v odpor klatbě
Papežské.

Výstup pátý.

V zadu se vyhrne zástup študentů. **Lupáč**, *pak* **Marketa. Předešlý.**

Študenti *(ještě v zadu).*

My chceme vidět mistra!
Pusťte nás!

Chlum.

Tu medle hejno mladých
Orlů, co se vůkol svého vůdce
Slétají! *(Kyne strážím.)*
Ty pusťte dál.

(Žákové se vyhrnou).

Lupáč.

Slyš, mistře!
Hrozí prý ti nebezpečí? Město
Kypí, papežníci rotí se — my
Přišli nabídnout ti pomoc proti
Nátiskům!

Marketa

(se prodírá houfem).

Tu neber, synu můj!

Hus.

Spasiteli! Nyní ta zde!

Marketa.

Slyš mě.
Synu! — smrtedlná ouzkost mluví
K tobě! Jako bouře letí pověst
Strašlivá, že tebe církev nyní
Opravdu již z lůna svého — o já
Nemohu to ani vyslovit! — o
Synu, synu! cos to počínal? jak
Zodpovídáš krev tu prolitou?
Dílo takové se vrhne nazpět
Na dělníka, v sutinách ho zahrabe!

Hus.

Což to mluvíš o krvi?

Marketa.

Tou dílo
Tvoje zasvěceno!

Hus.

Nezbavuj mě
Smyslů? Co se stalo?

(Malé teskné pomlčení).

Lupáč.

Odpraveni
Jsou již mladíci, jenž byli jati,
Že se posmívali odpustkům.

Hus

(hluboce dojat).

Odpraveni? Soudce na vysostech,
To mi neklaď na váhu!

Marketa.

Krví zbrocena je půda, na níž
Stojíš — proboří se pod tebou — o,
Slyš a ustup z ní, ať mír se vrátí
V duši tvou a v tvoje okolí!

Lupáč.

Neustupuj, mistře! Nic se neboj!
Celé žákovstvo je při tobě i
S poctivými doktory.

Žáci.

Na život a na smrt!

Marketa.

Neposlouchej svůdných hlasů světa
Hlučného, a obrať mysl k tichosti!
Semnou pojď — v tu naší klidnou dědinu,
Kde jsi v bázni boží prospíval:
Tam se duše tvoje zotaví. O pojď!

Hus.

Ano, matko! v naší klidnou dědinu!

V tichou chatrč, kdes mě poprv ruce
Spínat učila — tam na hřbitov — kde
Poprvé jsem klečel na otcovu
Hrobě. Svět mě vyvrhuje — tedy
Ty své srdce otevři, má stará
Matko! ať v něm najdu útěchy a
Outočiště jistého.

(Vrhne se jí okolo krku.)

Marketa.

Velebeno budiž jméno Páně!

Lupáč.

A mne vezmeš s sebou, pane! neb jsi
Otec můj, jsi přítel — tys můj svět!

Chlum.

Tak tě upokojen propouštím! Jeť
Láska matky při tobě a péče
Mladistvého přítele — dva velké,
Nerozbitné štíty v davu světských
Návalů. I tady bude o tě
Starati se přátelství — to staré,
Zkoušené, a jména tvého pověst
Chrániti.

Hus

(rozčíleně).

Buď tedy s Bohem, Praho
Má! — ty roditelko slastí mých a
Strastí! Loučím se, by lůno tvoje
Nevyprahlo blesky žhavými, než
Mračna nad tebou se přeženou; a
Má-li tě mé oko navždy minout,
Nedej aspoň památce mé zhynout!

Tělo jde, duch bude v tobě žíti,
S tebou stát a oupadem tvým mříti!
(Odchází s matkou a se žáky).

Chlum
(jde do královy komnaty).

Mezi tím padá opona.

Oddělení čtvrté.

Poklidná krajina venkovská s výhlidkou na blízký hřbitov. V dáli je viděti hory. Z předu chýše, strom a sedátko.

Výstup první.

Lupáč *vede* **Marketu** *z chýše.*

Lupáč.

I jen pones ty choré oudy do božího povětří! Dnes věje tak lahodný větříček, jakoby chtěl do celého světa nový život nadýchat.

Marketa *(si sedne).*

Bodejž nebylo nikdy jiných léků potřebí, aby choroba zmizela! Proti stáří není však léku žádného — a bolest srdce je těžko hojiti. — Kde jest mistr?

Lupáč.

Bude na hradě u pána — nebo je na předhradí mezi lidem, kterýž jeho výklad poslouchá, jakoby mu hrála nebeská muzika. Per Deos, je to podivný osud našeho vypovězení! Z Prahy musel mistr, aby ho lid neměl na očích, a tady se hrnou k němu celé krajiny.

Marketa.

Ano, v jeho slovech leží váha tak veliká, že se mu citelná duše neubrání. Ale proto není přece mistr — šťastný.

Lupáč.

Qua de causa, proč? On je zdráv, tady se otvírají před ním všechny chýše a srdce do kořan — jen že je trochu tichý a zamyšlený; to je tak v jeho přirozenosti. Víš, matičko — my učení máme vždycky něco vážného.

Marketa.

Ne, ne, milý mládenče! to není tichost, není vážnost učeného muže, to je sklíčenost nespokojeného člověka. Nechci říci, že ho — *(s povzdechnutím)* ta hrozná kletba tíží.

Lupáč.

To neříkej. Z hněvivého blabolení takových sluhů Páně, co se odívají zlatohlavem a na kmentu lihají — z toho si nic neděláme.

Marketa *(hlavou potřásajíc).*

Vím to, vím — Bůh vás potěš! On se ale zachytil do toho svého pražského učení tak pevně kořenem života, že uschne a padne, jestli se k němu zas navrátí.

Lupáč.

Co tě napadá!

Marketa.

A on by se byl již vrátil — na vzdor kletbě, na vzdor bouři, kteráž by z toho pošla, kdyby staré matky nebylo; ta mu překáží.

Lupáč.

Kdo ti to namluvil?

Marketa.

Však mu nebudu již dlouho překážeti! Pán doměřil počet dnů mých a brzo mě povolá.

Lupáč.

Ne, to aby u tebe prázdná skořepina vydržela. ale ne veselý žák. Co je to za řeči? Jen kdybychme tak blízko u toho hřbitova nebydleli; z toho pocházejí samé umrlčí myšlénky.

Marketa.

To jsou bohumilé, sladké myšlénky, mé dítě! — Ale chceš-li přijíti na jiné, povídej mi něco o Janovi, dokud jste v Praze bývali.

Lupáč.

Bene mater carissima, to je moudré! Ale co pak honem, aby to vypadalo jako kus veselosti? Z rejstříku mistra Husa nedá se mnoho veselého vybrati — ale počkej, povím ti o velikém stěhován cizích studentů. — Když zakládal nebožtík Carolus Quartus naše pražské učení, hleděl na to, aby k rychlému jeho zvelebení ihned mnoho mistrů a žáků přilákal. Doma, na těch samorostlých planinách, jich ještě tuze mnoho nerostlo, tedy museli přijít z ciziny, a tu dostal každý cizozemec tolik práva, že když začali potom s našimi o věc mluviti, vždycky byl jeden hlas český a tři nečeské. Na počátku to arci nebolelo; ale když přirostlo mistrů i žáků z domácího plemena, tu je to počalo hryzti, že měli při obsazování všech úřadů a služeb mezi čtyrmi hlasy jenom jediný. A mistr Hus to chytil posléz za

pravý koneček, učinil žaloby na to zkracování domácího plemena, a Václav — Bůh mu dej dobrého vína až do nejdelší smrti! — ten vydal majestát, že mají míti Čechové na učení pražském vždycky tři hlasy a jiní národové jenom jediný — jakož od jakživa slušelo.

Výstup druhý.

Hus *vyjde ze hřbitova s listem v ruce, jsa pohřížen v hlubokých myšlenkách, kráčí zvolna ku předu.*
Předešlí.

Lupáč.

Tomu nechtěli ale Švábové, Bavoři, Poláci a ti jiní rozumět; i rozlítili se, a zdvihli se a okázali Praze paty. Mistr měl z toho pak arci mnohou mrzutost, a sice od lidí kramářských, kterýmž to vyvandrování o nějaký groš kapsu sedralo; ale co byli řádní Čechové, počali mistra velebiti a přáli sobě vždy takového zástupce. — Nu, co tomu říkáš, mater dilectissima? — Jak? — Již opět spí? Ta slabá stařice! — ta jednou usne, a víc se neprobudí.

Hus,

(jenž ho byl již poslouchal).

Přej jí takového usnutí!
Já bych za tu milost nebi z celé
Duše děkoval.

Lupáč.

Co pravíš, mistře?

Hus.

Že je blažen, kdo tu oči zavře
Na věky; neb stopí duši v záři
Věčné pravdy.

Lupáč.

Zapuď, mistře, liché
Myšlénky a vzhledni v tváře životu.
Také matka pozoruje tvoji
Skormoucenost; já pak myslím, že ji
Krmíš nadarmo. Tys opět pánem
Slova svého, učitelem lidu,
Kterýž by tě vznesl k nebesům, a
Tak jsi proměnil jen kazatelnu;
Z malé kaple vystěhoval jsi se
V širé pole, pod klenutí nebes,
Kde se scházívají tisíce a
Po tvém slově prahnouce i hrozeb
Papežských se nebojí!

Hus

(s malou hořkostí).

Ano, učím zase; ale kde? tu
Na odlehlých ladech, kde se jako
Zhladovělé káně po kořisti
Sletáme a písně svoje skuhřeme,
Ježto zatím v srdci země, v slavné
Praze učení mé neuznáno,
Proklato — a jeho kolébka, můj
Drahý Betlém prázden stojí,
Zpustošen! Ó, to je červ, co srdce
Moje hryže! To je plamen, v kterémž
Duše moje usichá! Já mužně
Nevytrval na místě mi Bohem,

Hlasem srdce mého vykázaném.
První hnutí bouřlivé mě slabce
Měkého již vyšinulo z kolejí;
Krví jsem se zděsil, zapomenuv,
Že se z krve rodí osvobození!

Lupáč.

To si nemyslím! Tys ucouvnul jen
Z vyšších ohledů, tys pro obecný
Mír a myslí utišení odešel;
Chceš-li ale, stojí pro tě ještě
Otevřená cesta zpáteční.

Hus.

Ano, mladý příteli! Mé duše
Mír se nenavrátí, dokud zase
V zjevném boji s nepřátelskou stranou
Státi nebudu, a buďto prápor
Pravdy jako vítěz vztýčím, nebo
Přemožený klesnu.

Lupáč.

Tedy se zas vrátíš do Prahy?

Hus.

Snad že půjdu ještě dále.

Lupáč.

Dále?

Hus.

Tomu storukému obru, svaté
Církvi, zrovna do srdce. Mně píše
Z Prahy Chlum, že bude veliký sjezd
Oudů vlády církevní i světské,
Aby pominuly nesváry již
Mnoholeté o stolici papežskou.

Tomu sjezdu předložil bych rád svou
Rozepři, by učiněn byl nad ní
Spravedlivý soud.

Lupáč.

U tvých nepřátel, jenž na tvou zkázu
Číhají, tam volíš spravedlnost
Hledati?

Hus.

S mým učením je pravda
V jednotě, a tu mi síla světská
Nezvrátí; tak aspoň doufám. Jedno
Jen mě ještě zdržuje — má stará
Matka.

Marketa,

(jenž byla před tím tiše usnula, hlavu majíc na zpět o strom opřenou, oteře nyní oči)

Opásej bedra svá — a
Vezmi na pout berlu do ruky.

Hus

Matko!

Marketa.

Já tě v duchu slyšela — i
Znala dávno tvoje tiché žaly.
Rozvesel se, muži! Svobodná je
Cesta tvá — a strážně bude duch můj
Provázeti tvoje kročeje.

Hus.

Ne, já neopustím domov, dokud
Oči tvé, ty tiché hvězdy mého
Utěšení, v temnost života mi
Jasně svítí.

Marketa.

Oči mé se zavrou —
Kyne Pán a služebnice přijde.
Hle, již otvírají brány nebeské —
A ten boží beránek, co snímá
Hříchy světa, ten se přelibostně
Usmívá — a kyne! Drž se, dítě,
Kroků mých — ať spolu vejdem v říši
Blahoslavených!

Hus.

Ó Bože, matko!
Co to na tě přichází?

Marketa.

Tys kněz, mé
Dítě — pomodli se za mne — můžeš-li se
V klatbě modlit. — Otče náš,
Jenž jsi na nebesích, posvěť se — oh!
Pomodli se za mou hříšnou duši —
Já se budu modlit za tebe, bys
Neshořel!

Hus.

Matko zpamatuj se!

Marketa.

Dechy příštích
Dnů mě ovívají — mraky zemské
Trhají se před očima —
Zatažena je zas obloha tou
Září plamennou — a dítě moje
Stojí v záři té — a leskne se jak
Bílá holubice — a již letí —

(nahne se zpět)

K výšinám, kde věčné jaro svítí (*skoná*).
(*Hluboké pomlčení*).

Hus

(*stojí nad ní s rukama sepnutýma — po chvíli*):
A světlo věčné ať jí svítí!

Lupáč.

Amen!

Oba

(*pokleknou vedle ní v tichém modlení*).

Proměna.

Královská zahrada na Vyšehradě, a sice tak, aby se velký ružový keř před skupení posledního výjevu nastrčil.

Výstup třetí.

Žofie. Václav. *Opodál panoši.*

Žofie.

Slyšeti mě musíš. pane můj!
Já to nemohu dél snášeti. bys
Hody strojil na bradě a hlučné
Banket y, an zatím jedovatý
Ještěr nesváru lid užírá.

Václav.

Chceš ty býti přísnou měřičkou mých
Kroků? Počítal já někdy tvoje
Radovánky?

Žofie.

Ó což rovnáš sebe
K slabé ženě? Moje říš je tichá
Domácnost, té náleží má péče;
Ty však stojíš v čele národa, tys
Vyvolen, být otcem tisíc tisíců;
Tělo. duše jejich na starost ti

Dána: to je úkol, hoden ducha
Nejstatnějšího, a požehnán jest, kdo
V něm obstojí.

Václav.

Myslíš ty, že
Neobstojím?

Žofie.

Nemyslím, když vidím,
Že chceš vládnouti. Tys ale za dnů
Těchto jako schválně mysl zvrátil
Od lidu a pochoval se v rozkoš.
Václave! tys vždy mi dovolil, bych
Směla mluvit v prospěch tvého lidu:
Obrať k němu tváře laskavé.

Václav.

A buď marnou hračkou jeho svévole?
Nechci již; dost dlouho povoloval
Jsem, a vždy měl opravdovou péči
O Čechy, až hana připadla mi
Od Němců — i říšské koruny mě
Zbavila. Teď musím uzdu vlády
Z tuha držeti. A co se týče
Hodů mých? Mám býti samojeden
V království, bych nesměl mraky z duše
Vyhnat, zcela setříti? Lid plyne
V hojnosti, a jeho vina jen to,
Jestli v nerozumném nesváru se
Užírá. I král chce živ být podle
Chuti; svět mu nedá náhrady.

Žofie.

Pane, tebe uchvátila hrozná
Proměna! Já sama bývala ti

Náhradou, když tíže vlády na tě
Dolehla: teď jakoby tvé srdce
Bylo vypráhlé!

Václav.

To není, mlč! Mně
Srdce kypí láskou upřímnou, i
Rozdělilo by se rádo mezi
Lid; však byl jsem posud nešťastný v tom
Rozdělování, a za svou dobrou
Vůli utržil jsem nevděk. Vlastní
Bratr, k vůli němuž korunu jsem
Složil císařskou — ten čeká na mou
Smrt, by na trůn český dosedl.

Žofie.

Pane!

Václav.

Mlč, to není výčitka! Tys
Ještě jediná — jen kdyby se tvůj
Zápal pro novoty utišil! Ten
Kazatel nám nasil všechno zlé, co
Záhubivě po zemi se rozbíhá.

Žofie.

Bože, jaké převrácení!

Výstup čtvrtý.

Žižka. Vok *a několik pánů.* **Předešlí.**

Žižka.

Pusťte mě! To znám Václava lépe nežli vy,

myslíte-li, že mu svobodné slovo jako těžký palcát na prsa padne!

Václav.

Co jest?

Vok.

Víno jej rozehřálo.

Žižka.

Ano, rozehřálo mě! Víno je dar z božské kuchyně — a proto zapuzuje všechnu faleš. Pane, dej Betlém otevříti a udělej mě jeho hlídačem!

Václav.

Co tě napadá? Snad abych hnízdo ještě zahříval, kde se štír usadil?

Žižka.

Pane! máš-li hořkost v srdci, vylej
Si ji na mne; já to vezmu na vrub
Za tu polskou historii; ale
Neměj žluči na jazyku, ani
V duši proti Husovi. On musel
Býti narozen, by česká země
Nezakrněla.

Žofie.

Ano, to je pravé slovo, pane!
Ó, bys pojal jeho pravý smysl!

Žižka.

Proto k němu ihned každé
Srdce lnulo, vyjímaje arci
Těch, co přišly k ztenčení a hanbě
Jeho slovem hřímavým — ti cizí
Ptáčkové a černí havrani. A

(se smíchem.)

Chtěl-lis vyvést něco chytrého, by
Slova jeho dál se nerozná šela:
Neměl jsi ho přemlouvati, aby
Z Prahy odešel. Teď běží za ním
Celé krajiny, a nákaza se
Rozežírá jako rak!

Václav.

Vzal jsem já tě k družině své, bys mi
Držel kázaní?

Žižka.

Snad přece ne, bych
S tebou jícen proléval? Nic za nic.
Něco za něco. Mé ruky právě
Nepotřebuješ, tuť sloužím jazykem.
Protož pravím: učiň průchod slovu
Husovu, by jeho zrůstáním se
Zácpa nestala, neb do pořádku
Obecního průtrž nepadla.

Václav.

Však já pevnou rukou pořádek již
Udržím!

Žižka.

Tak ne, jak zamýšlíš! Ty
Kážeš lidu, aby všechen smysl
Vtěsnal v kukli jedinou, to papežskou;
Kážeš pobrati mu zbraně, aby
Vůli svoji bránit nemohl, by
Ztratil hodnost svou i víru v sebe
Samého, tu mohútnou; to zlou ses
Poradil a v pokušení lid jen
Uvádíš. On dlouho nechá s sebou
Pansky hrát; když ale vstane, hry se
Nabaživ, tu zatřesou se trůny.

Václav.

Ty se osmělujeś?

Žižka.

Pravda není
Osmělení. Učiň u vyznání
Svobodu a Husa nazpět povolej!
Třebas potom veřejně se obec
Bouřila: to lépe jest, než aby
Zpouru kula po taji a k hrozným
Činům zoufalství se krmila.

Vok.

Je to žádost spravedlivá, pane!

Žofie.

Z duše lidu vycházející! Ó
Kdybys chtěl jen tenkrát minulou tu
Přízeň v srdci obnovit a Husa
Povolati!

Václav.

Pozbyli jste rozumu?
Znovu vrhnout v obec hlaveň hořící?
Nikdy! Spíše Němce z raddy městské
Vypudím, co všechnu bouři proti
Betlémskému kazateli zlostně
Spřádají! Však jeho? a snad zase
Kněžím k vyrovnání? Žhavé blesky!
Dosti dlouho nechal jsem to zcela
Na vůli těm hábitům a klerikám,
Aby způsobily pořádek. i
Kladl jsem to Albíkovi na duši.
Učiniv ho biskupem; však on se
Lépe hodí, svářet mastičky a

Sedět na měšci, než církev spravovat.
Teď se chopím toho já — a protož
Nesmí Hus mi do Prahy, a třeba
Jste mi zašli toužením! On také
Nepůjde!

(Z venku temné hlasy.)

Václav.

Co se děje?

(Všecko hledí na zad.)

Vok.

Přisám Bůh! To je Hus! *(Volá na zad.)*
Ustup strážníku!

Žižka.

Nebo ti vlastním dřevcem lebku roztluku!

(Běží mu vstříc.)

Výstup pátý.

Hus. Chlum. Předešlí.

Žižka.

O můj Huse! Nech se obejmouti, ať mé žalostivé srdce okřeje!

Václav.

Mistře, ty se osmělueš vejíti do Prahy a hrůzu kletby do ní přinášeti?

Žofie.

O pane, tak nevítej muže bohumilého!

Hus.

Pokoj s vámi, pravil Pán, a takž i
Já k vám přicházím. Jeť uzavřena
Moje minulost, jest ukončeno
Moje skoumání v té říši, kde se
Bude pravda s bludem věky věků
Potkávat — a já se vypravil,
Abych v prospěch přátel, kteří stáli
Se mnou v boji počátečním, složil
Počet, zda-li byla pravda nebo
Blud, co za prápor jsem vyvěsil; pak
Teprv nastane má budoucnost.

Václav.

Jak to myslíš?

Hus.

Dám se souditi.

Václav.

Komu souditi? Co to? Již dříve
Scházeli se doktoři a zákoníci,
Jádro hledajíce v šupině — a
Marné bylo zubů skřípení.

Hus.

Já se pouchýlím k nejvyššímu
Soudu věcí církevních. Jdu na sněm
Kostnický.

Všichni.

Co pravíš?

Hus.

Pevně stojí
Moje vůle, navštíviti sjezd ten
Kardinálů, obeslaný od dvou
Prvních světa hlav — to papeže a
Císaře. Ať koncilium řekne,
Jaké bylo moje mínění.

Žižka.

Jene, ty bys běžel do osidel?
Do brlohy šelem, kteréž na slova nic
Nedají a jenom na sudlici nebo
Palcát poslechnou?

Žofie.

Ó považ, co jsi
Předsevzal? Toť do rukou se dáváš
Zjevných nepřátel — a já se bojím,
Že v nich nebude ta šlechetnost, co
Tebe na sněm povede. Ó považ,
Jaké péče rozrývaly prsa
Přátel tvých, an jsi do Říma byl povolán!
Všichni stáli proti tomu s dobrým
Vědomím — a nyní bys je tak chtěl
Zarmoutit, a patrně se vydat
V záhubu?

Hus.

Má milostivá královno!

Václav.

Paní, mlč! Já potichu se kořím
Síle mistrově.

Žižka.

Čert vezmi sílu

Když ní neodolám peklu celému —
Odpusť paní šlechetná! — mně kypí
Žluč! Já nepřipustím, aby odešel!
Jeronym se zase po cizině
Toulá, by mu četl kapitolu:
Ozbrojím se tedy na něj sám a
Vyštvu celou Prahu, by ho z lůna
Svého nevypustila!

Chlum.

Ušetři své horlivosti, příteli!
Mistr Hus je pevný v úmyslu a
Nic ho z něho nesvede.

Václav.

A já mu
Přeju štěstí — celé zemi slávu,
Když jej provede. Můj Jene, já tě
Ještě neznal úplně.

Žižka.

O slepá
Slepoto — již horší, než mé prázdné
Oko!

Hus.

Umírni se, Trocnove! Mně
Pudí duch — a bez očisty není
Žádná blaženost.

Žižka.

O Jene! my se
Více nespatříme!

Hus.

Ne tak druhu.

Věrný! Toho já se nebojím.
My se jistě spatříme.

Žižka.

To ale
Musí celá země ohněm
Sprahnouti a krev se vycedit!

Chlum.

Co tě napadá?

Žižka.

To pravím tobě,
Chytrý tkalče, jenžto jsi tu nit as
Přísti pomáhal, co mistra mezi
Papežence táhne: jestli že ho
Něco potká —

Chlum.

My ho provodíme
S věrnou čeledí, když král a pán náš
Dovolí, a
Vyžádáme pro něj jistý průvod
Od samého císaře.

Václav.

To učiň,
Milý Chlume! Dám ti listy k bratru
Císaři.

Žofie.

A vřele našeho mu
Zpovědníka poručíme.

Žižka.

Všecko
Dobře; pro mne ale málo; žádná

Jistota. Já musím jíti s tebou!
Nespustím se kroků tvých co stín, a
Neodepnu meč, až budem státi
Zase na domácí půdě.

Hus.

Zůstaň
V Čechách, příteli!

Žižka.

Ty nechceš průvod můj?

Hus.

Tebe nechám doma jako pevný
Štít mé mladé setby. Vidím v duchu,
Že jí bude mužné ruky třeba,
Aby v bouři nezahynula.

Žižka.

Tedy zůstanu — a žalostí se
Budu krmit, vztekem napájet, že
Moje nejkrásnější naděje jdou
Marně ku hrobu! Ó, jen se smějte,
Že je bojovníku v zbrani sešlému
Těsno u srdce — a že mu oči
Mokvají! To ale pravím vám, co
Plesáte, že mistr na sněm kněžský
Putuje:
Potká-li ho nehoda, to bude
Rána pro veškeré království, a
Všechny jeho živly otřesou se
Hroznou bolestí! Já pak — ať jako
Vojín nezahynu na poli! — já
Vyštvu všechny živly do boje, až
Celý obor světa strachem ustrne.

Mstitel České cti tu budu státi.
Zkázu nepřátelům v duši řváti!

Ostatní

(obírají se s Husem a mezi tím padá opona.)

Oddělení páté.

Veliký sál v Kostnici.

Výstup první.

Míchal. Štěpán.

Míchal.

Co to, mistře, znamená? Tyť sklíčen
Jsi dnes na duchu, an plesati bys
Měl, že přišel den, kdež bude zkažen
Nepřítel. Hus má dnes výslech poslední;
Kardinálové však dávno ortel
Pronesli.

Štěpán.

To vím.

Míchal.

A byť i papež
K vůli císaři chtěl Husa zkázy
Zbavit, nesmí, aby s kardinály
Vše si nezkazil, an slabého jen
Třeba dotknutí, a Jan se bude
Ze stolice apoštolské poroučet.

Ujmouti se mistra nemůže — a
Kolej biskupů nám krajana již
Zatratí.

Štěpán.

Myslil jsem, že uvítám tu chvíli
S radostí, však duše trne lítostí.

Míchal.

Co to slyším?

Štěpán.

Hus byl přítel mého
Věku mladého.

Míchal.

A pak tvůj nepřítel.

Štěpán.

Jen můj odporník, to když jsem zradil
Jeho učení; mým nepřítelem
Mistr nebýval.

Míchal.

Chceš hráti náhle
Na citelnou duši? — na slabocha?

Štěpán.

Spravedlivým chci být jednou. Jeho
Mužná odhodlanost, že se k soudu
Dostavil, ta svatá mírnost, kterouž
Pevně zachovává v lůně škůdných
Nepřátel — ta projímá mé srdce
Jako ostrý meč.

Míchal.

Aj, mistře Pálče!

Takovými slovy nelíčil jsi
Kacíře, ans psával o něm z Prahy.

Štěpán.

Nemluv o kacířství, ješto dobře
Víš, jak velká tato vina Husova.
Já ho lituji.

Míchal.

To k falešné se
Cestě kroutíš, myslíš-li, že po ní
K novým důstojenstvím dospěješ.

Štěpán.

Ó to svůdné důstojenství! To mě
Odcizilo pravdě, zradilo mi
Přítele a vyhnalo mě z domova.
Nemluv o něm; neboj se však také,
Že bych pro to hnutí srdce církvi
Déle sloužit nemohl. Jsemť její,
Jak jsem slíbil a již dokázal.

(Slyšeti slavné vyzvánění.)

Míchal.

Ticho! Hodina již padla. Jděme:
Koncilium přichází.

(Oba odejdou.)

Výstup druhý.

Z levice: Komonstvo císařovo, páni a knížata, pak **Zikmund**; *z pravice: řeholníci, biskupové a kardináli,* **Petr, Míchal** *a* **Štěpán** *mezi nimi, pak papež* **Jan XXIII.** *Na zad oděnci.*

Zikmund

(setká se s Janem u prostřed a poklekne před ním).

Děkujeme tvojí svatosti, že
Konečně se vyrovnává nesvár
Církevní i světský.

Jan

(podá mu ruku, aby ji políbil).

Já co sluha sluhů
Těším se, že naši vůli poznáváš.
S boží pomocí to dokonáme.

Zikmund

(vstane a sedne pod nebesa).

Hlasateli! zvěstuj sněmu počátek!

(Troubení; pak se vyhrne lid dveřmi, které se v zadu otevrou.)

Jan.

Nyní přiveďte již mistra českého!

(Mnich odejde s 2 oděnci).

Výstup třetí.

Chlum. Předešlí.

Chlum

(vejde, pozastaví se, pak vážně přikročí.)

Císaři a pane! dovol krátké
Slovo.

Zikmund.

Kdo jsi?

Chlum.

Neznáš mě již? Český
Pán jsem, Hanuš Chlumský, příjmím Kepka,
Z Prahy s mistrem Janem poslaný, bych
Kroky jeho ostříhal; i chovám
List, to s tvojí, pane, pečetí, že
Bez ouhony cestu vykoná, k níž
Svobodně se odhodlal.

Zikmund.

A co nyní žádáš?

Chlum.

By se listu
Toho smysl vyplnil.

Zikmund.

A což se
Porušil?

Chlum.

A to se, pane, ptáš?
Nevíš ty, že lstivě z bytu ho zde

Vylákali k výslechu, a potom
Do bídného vězení jej zavlekli?

Zikmund.

Nevím o tom; stalo se to bez mé
Viny.

Chlum.

Díky nebesům, že bratr
Mého krále ruce neměl při té
Zradě! Však mi radilo hned srdce:
Úval to jen na kněži, ti ruší
V prospěch církve i ten nejsvětější slib!

Jan.

Opovážný!

Chlum.

S tebou, svatý otče,
Nemám já co jednati! Mne vede
Světská povinnost, a z té se jenom

(k císaři)

K tobě, pane, obracím. V tvé ruce
Kladu naši věc, věc lidu českého!
Ceň ji vysoko! To prosím jménem
Téhož lidu, jehož trůn ty jednou
Nastoupíš.

Zikmund.

My proti vaší věci
Nebrojíme; také nemůžem však
Bránit soudu spravedlivému, a
Je-li mistr uvězněn, tož vědí
Páni proč.

Chlum.

Že vědí, pane? Vědí!

Jako vědí vlci. proč se dají
Do kořisti, když ji napadnou.

Jan.

Mluvíš směle, Čechu! Nezapomeň.
Kde tu stojíš!

Chlum.

To se nestarej! To
Každý pohled hluboko mi vtiská
Do mysli a smělosti se nediv.
Mně je mistr pod ochranu dán, i
Mám jej přivést nazpět všemu
Národu!

Zikmund.

Buď pokojen a věř! I
My až posud musíme zde soudcům
Věřiti; však budem zkoušet jejich
Úsudek.

Chlum.

Ó bude on to krásný
Úsudek! Jak oni usoudí, to
Máme neblahé již tušení, a
Ty se budeš točit v nesnázi. Však
To ví Bůh! kdy vlas mu nakřivíte.
Světa obor krví zaplavíte! *(Ustoupí.)*

(Reptání mezi kněžstvem.)

Jan *(k Petrovi).*

Nemohli jste jednat opatrněji?
Nebyloť snad třeba, mistra proti
Slibu vsadit do vazby.

Petr.

Co se stalo, muselo se státi.
Skalná mysl kacířova musí
V žaláři se oblomiti.

Výstup čtvrtý.

Hus *veden od mnicha a žoldnéřů zůstane vážně v pozadí státi, kde* **Chlum** *k němu přikročil.*

Petr.

Ten jest mistr Hus!

Zikmund (*pro sebe*).

To tedy muž, jenž
Bourati se osmělil, co lidé
Tisícerá léta v úctě chovali?
Skoro se mi srdce převracuje
Jeho pohledem.

Jan.

Kardinále inkviziční — promluv!

Petr (*předstoupí*).

Slavné shromáždění! Tu viz člověka,
Jenžto v zemi české osmělil se,
Veden duchem pekla, rouhati se
Svaté církvi, podkopávat její
Základy a novou víru vymýšleti,
Od samého pekla vnuknutou,
Od Boha i světa prokletou.

Kormoutí se duše nad tím člověkem —
Neb i pastýř pláče nad ztracenou
Ovcí; a tenť vběhl do bludů tak
Velikých, že musí býti z lůna
Církve vyvržen a zatracen, když
Hříchy svoje nepozná. Neb nemůž'
Církev trpěti, by na lesknoucím chrámu
Její svatosti se usazoval
Žravý rez, to k pohoršení, snad i
Na záhubu duší pravověřících;
Však jest také matka milostná, a
Žádnou neuloží pokutu, když
Pobloudilec odvolá, co učil
V bujné zaslepenosti. — Již přistup,
Mistře Huse!

Hus

(přistoupí tiše ku předu).

Chlum

(postaví se blíže něho).

Petr

(vezme od mnicha rukopis).

Spisoval jsi tyto traktaty?

Hus

(prohlídne rukopis).

Ano, spisoval jsem je.

Petr.

Slyšelo jsi, slavné shromáždění? On se přiznává. — Svatí otcové měli ty práce v poradě, a shledali, že jest v nich kacířství.

Zikmund.

Nechtěl bys nám, pane kardinále, okázati, jak to kacířství vypadá?

Petr.

Okážeme to. *(K Husovi.)* A tvrdíš dosavad, co jsi tuto psal?

Hus.

Tak dlouho, dokud mě z bludů nepřesvědčíte; — až do mého skonání.

Kněží *(mezi sebou).*

Jaká tvrdošíjnost!

Petr.

Mistře Ondřeji, prokuratore de causis fidei! Oznam kacířství!

Michal

(rozvine papír a čte).

Hus rozšiřoval Viklefovy knihy, kteréž církev zatratila — a reptal, když byly spáleny.

Hus.

Já ctil Viklefovo zpytování — a že jsem reptal, stalo se proto, že byly knihy jměm mé a bez důkazů spáleny.

Michal.

Hus pravil, že si přeje, aby duše jeho přišla tam, kde Viklefova bydlí.

Hus.

A to má býti svědectví o mém kacířství? Ano, pravil jsem to, neboť myslím, že je Viklef v říši pravdy, poněvadž ji hlásal na zemi.

Míchal.

Hus dokazoval, že nemůže býti papež, ačkoliv jest hlava církve — a kolej kardinálů jakožto její tělo — pravými a jedinými soudci u věcech církevních.

Hus.

Je-li papež hlava církve a kolej kardinálů její tělo: tedy jsou pospolu již církví veškerou. Což jsou ale potom ostatní věřící? kam patří ostatní křesťanstvo? A protož pravím: Připouštějte všechny věřící ku správě církevní, jakož na počátku bývalo; ať pomine samovláda biskupů.

Kněži.

Hrůza! Hrůza!

Míchal.

Hus učil, že není svatost oltářní v duchu Krista Ježíše.

(*Mezi kněži veliké pohnutí.*)

Hus.

To není pravda!

Míchal.

Mistře Štěpáne, dosvědč to!

Štěpán.

Dosvědčuji. Pravda jest to.

Hus.

V smyslu Ježíše Krista — učil jsem, není večeře Páně, dokud i laikům kalich nepodáte a všechny věřící k jednomu stolu nepřipustíte. V duchu

božského zakladatele jest ale svatost oltářní, když se k ní přistupuje v čistotě.

Míchal.

Hus horlil proti odpustkům a bránil na ně věřiti.

Hus.

Proti nestoudnému kramaření horlil jsem — jako činil Pán, když prodavače z chrámů vyháněl; proti hanebnému svatokupectví, jenž zohavuje církev, chtící slouti pravdivou a svatou.

Míchal.

Hus tupil papeže a neuznával jeho moc.

Hus.

Haněl jsem jen člověka v tom rouchu
Papežském. I může státi církev
Bez takého pastýře. Jen Pán jest
Skála, na níž pevně církev stojí;
Člověk je však z prachu stvořen,
Byť i podle nebeského obrazu —
Křehký jest a vrátký — a tím nemůž
Býti neklamný.

Kněží.

Ó hříšné rouhání!

Hus.

Vy pak všickni, co se odíváte
Rouchem bohatým, an Spasitel sám
Živ byl chudobně; co v hojnosti se
Kocháte a světské nádheře — vy
Chcete slouti zástupcové svatých
Věcí na zemi a náměstkové
Apoštolů?

Petr.

Utichni již, zavržený!

Kněží.

Pronášejte soud!

Míchal

(*svine papír*).

To jsou bludy, jenž mistra Husa zatracují.

Hus.

Zatracují? — mne? a proč? kde jakých
Důkazů, že bloudím? Přesvědčte mě,
Že jsem pochybil, a já rád uznám
Vinu svou — to slibuji!

Petr.

Tys právě
Sám své bludy spočítal a důkaz
Dovršil. Či není tomu takto,
Slavné shromáždění?

Kněží.

Kacíř jest.

Petr.

Kacíř jsi a zůstaneš, když neodvoláš
Bludy své, jenž vedou k věčné zátratě!

Hus.

Ó jen mluvte zřetelně! Já dávno
Jsem již poznal, v jaké ruce jsem se
Vydal svobodně — to pravím ještě

Jednou: svobodně! — neb ani král můj,
Ani národ nebyl by mě vydal
Na papežské požádání! — Mluvte
Zřetelně, že nechcete, by pravda
Byla vítězem. Mne nepolekáte.
Poznal jsem vás od prvního setkání.
Vy jen lstí a ouskokem mě chcete
Přemoci — a zdání práva sobě
Uchovati; já pak nepoddám se
Na takové důkazy a neodvolám!

Petr.

Já tě varuji! Zde nejsi v Praze.
Mezi bujným rodem kacířů!

Chlum.

To mu neuváděj na pamět: to
Cítí sám, a nemysli, že na tvá
Slova odvolá! My nejsme jako
Třtina, tady dnes a jinde zejtra,
Známěť jsou ty tvrdé lebky české!
Mluvte jen, co soudíte. V té vaší
Jedovaté mysli dávno jste již
Určili — nač tedy rozvažování?
Třebas i byl císař svobodný mu
Průvod slíbil — vy ho zrušíte, a
Císař bude mlčet; tolik jsme již
Tady poznali; však běda vám, až
Bude všeho světa národ vaše
Soudy posuzovati!

Zikmund.

Mistru Janovi jsme arci dali
Průvod svobodný, však nikoliv, by

Jemu sloužil za štít v nepráví — a
Raděj přiznáme se, že jsme chybili, než
Aby list náš vyprostil ho soudu!

Chlum.

Dobře, dobře, pane králi! Jen se
Neostýchej! My již víme, že si
Svatou církev rozhněvati nesmíš.
Povím já to také Čechům, v jichžto
Jméně tady stojím; povím já to,
Aby na to nezapomněli!

Jan.

Ustaň, muži, prudkých řečí! Špatně
Takto sloužíš svému příteli; to
Raději ho k tomu měj, by odvolal.

Chlum.

To je starost mistrova, ne moje.
Odvolá, když svědomí mu dovolí.

Kněží.

Musí odvolati!

Jan.

Odvolej, ať nepropadneš pokutě!

Hus.

Neodvolám — na takový soud, tak
Jako že Bůh nade mnou!

Jan

(*ke kardinálům*).

Vyřkněte již tedy ortel jeho, otcové!

Kardinálové

(*mluví mezi sebou; pak se vzchopí a zvolají:*)

Kacíř jest, tak jménem církve soudíme!

Petr.

Protož jej i stihne pokuta, co
Na tu hroznou vinu určena. Tu.

(*k Zikmundovi:*)

Pane jasný, vyslov sám!

Zikmund.

Poněvadž tě svatá církev viní
Býti kacířem, my podle moci
Od Boha nám dané usuzujem,
Že ten těžký hřích svůj umýti máš
Na plamenné hranici.

Hus.

Ó můj spasiteli! (*hledí tiše zhůru.*)

Chlum.

Bože, dej mi sílu, abych snesl
Tuto nespravedlnost! Toť aby
Ruka byla z dubu, z olova, by
Netasila meč a jedním rázem
Nepřetala této hanebnosti
Hrubou osnovu!

Petr

(*kyne mnichovi a oděncům, aby Husa odvedli*).

Hus.

Buď mírný, pane
Můj! Mně vešel blahý pokoj do prsou.

Ještě jeden boj, ten snadno zmohu:
Jak jsem počal, dokonám i v Bohu.

(*Odejde.*)

Chlum

(*k shromáždění*).

Běda vám, jenž slepou nenávistí
Puzeni, jste tento ortel pronesli!
Vzpírám se mu jménem všeho lidstva,
Ježto touží po osvícení;
Vzpírám se mu jménem národa, kde
První jiskra pravdy zasvitla, a
Kteráž jednou v taký plamen vzejde,
Že ní celá vaše říše sejde!

(*Odkvapí.*)

Zikmund *a* **Jan**

sejdou se svých sedadel a odcházejí s družinou.

Mezi tím děje se

Proměna.

Krátké vězení.

Výstup pátý.

Hus (*vejde*).

On mě posilní! Jáť stál jen v boji
Pro šíření jeho království, a
Doufám, že tam nový domov naleznu.
Ovšem — zemské soudruhy již nespatřím;
Neuslyším sladké zvuky, jimiž
Srdce okřívalo v různém hovoru, a
Nepocítím blahý zápal duší
Věřících. — Zdaž asi v Čechách na mne
Myslí? Jakžby nemyslili! To vím
Jistě, že mé jméno s jménem lidu
Srostlo, stánek maje v nejoutlejších
Jeho útrobách. I pošlu k němu
Poslední své pozdravení v listu
Bratrském.

(*Sedne ke stolu a píše; po chvíli rachotí za dveřmi svazek klíčů, je slyšeti zámek otvírat.*)

Výstup šestý.

Robert. Štěpán. Předešlí.

Robert.

Tu, pane, vejdi, když přicházíš jménem kardinála; já počkám na šíji. *(Odejde)*.

Štěpán.

Jene!

Hus.

Kdo mě volá? Jak? ty, mistře,
Tady?

Štěpán.

Ano, já — ten nešťastný, co
Násilně své srdce z kořen zvrátil,
Aby padlo od tebe — a z vlasti
Vyhnán, trápen svědomím teď
Pyká, že tak učinil.

Hus.

Mně podivením
Smysly přecházejí! Co to znamená?
Není hra tvá ještě skončena?

Štěpán.

Zvolej aspoň jednu upomínku
Z naší mladosti, by srdce tvoje
Oblomilo se, a prosbě mojí
Průchod popřálo!

Hus.

Ty ke mně s prosbou?

To by věru světských věcí běh se
Převrátil!

Štěpán.

Ba spíše běh se zase
Vyrovná! Já pochybil, mne
Svedla — vyznávám se — závist, pýcha
Falešná; chtěl vysoko jsem státi
Nad tebou — a stojím nyní v prachu
Ponížen. Ó, že to muselo vzít
Konec takový!

Hus.

Ty sám jsi chutě
Počátek jeho osnoval, i mohls
Věděti, kde pásmo to se ukončí.

Štěpán.

Že se vydáš do Kostnice — to jsem
Tušit nemohl.

Hus.

Proč tedy proti
Mně jsi svědčil?

Štěpán.

Proto že jsem v tenatech.
Proto že mě svedl pekelný duch
Zisku. Vyhnán jsem — a zde mi hojnou
Slibovali odměnu, když budu
Proti tobě svědčiti; mě hnětla
Nouze, duch byl skličený — a když mi
Doložili, jakou službu svaté
Církvi prokáži: tu byl jsem polapen.
Když jsi ale přišel — když tě jali.

A tys neohroženě tu pravdu
Hájil, pro kterou jsme druhdy oba
Hořeli, ach!
Tu jsem poznal teprva tvou mysl
Velkou — a tu jejich nízkost. Třásl
Jsem se, když jsem proti tobě svědčil.

Hus.

A co z toho všeho?

Štěpán.

Abys odpustil!
Abych zlého červa v srdci neživil.

Hus.

Já jsem odpustil všem nepřátelům;
Tebe nevyjmu. *(Podá mu ruku.)*

Štěpán.

Ó Jene, Jene!
Mám-li tomu věřit, tedy zapuď
Na okamžik všechnu zášť — a jako
Druhdy, když nás zvali blíženci —
Nech mě na srdci tvém spočinouti!

Hus.

Sám jsi od něho se odtrhnul — já
Pak ti nikdy nebránil, bys k němu
Zpět se navrátil. A stojíš-li tak
Osamělý na světě, i od svých
Přátel církevních tak opuštěn, že
Nemáš duši, kde bys našel sladké
Útěchy: tož vrať se k srdci, v jehož
Lásce druhdy tvoje blaho květlo.

Štěpán.

Ó můj Jene! (*Obejmutí.*)
Jak jsi šlechetný!

Hus.

Budiž mírný v této velké chvíli!

Štěpán.

Ó což není možná, bychom spolu
Zase kráčeli, a pracovali
V jedné vinici?

Hus.

Jak tomu rozumíš?

Štěpán.

Přicházím i jménem císaře; on
Žádá, abysi byl ochráněn, a
Myslí, že bys mohl odvoláním —

Hus.

Mistře!

Štěpán.

Ne tak abys odvolal, cos
Posud učíval, jen abys moudře
Odvolal se na církev, co říši
Boha milosrdného, pak abys
Kardinálům na milost se poddal;
Myslí císař, že se —

Hus.

Ani slova!
Studem shořeti bych musel, kdybych
Žebrati měl, kde mám právo žádati.

Slavný by to zástupce byl víry,
Slavný zástupce i národu, by
Na milost se dával hlavám v zlatém
Ornátě neb panovnickým korunám.
Ježto leskotu a síly svojí
Nabývají mrzkým utlačováním a
Zplozováním temnoty. To Bůh snad
Na mne nesešle!

Štěpán.

Musím ti jen doložit, že Zikmund
V ruce má teď kardinály, kteří
Musí světské moci v rozhodné té
Době býti v mnohém po vůli.

Hus.

Já ti nerozumím.

Štěpán.

Papež dal se
Na outěk.

Hus.

Co pravíš?

Štěpán.

Co jsem dávno
Tušil. Nemohlť se déle
Zachrániti u výši, kam lstí se
Dotřel, aby svět měl divadlo tří
Papežů.
Hrozný zmatek pojal z toho celý
Sněm i město veškeré, a jenom
Silnou rukou zdržel Zikmund pořádek:

Protož doufá, že teď kardinály
Snadno ku straně tvé nachýlí.

Hus.

Nemůže to doufati, a ty to
Nevěříš. Či myslíš opravdu, že
Nová vina, kterou zpáchal papež
Outěkem, mě k tomu pobídne, bych
Vytěžil z ní prospěch? Já jsem v právu;
Chce-li císař něco pro mne
Učinit, ať koncilium k tomu
Navede, by domnělé mé bludy
Zvrátilo, mě poučilo, z bible,
Ze slov Kristových mě přesvědčilo.
Ne však hájení mé zamezovalo
A přec vynášelo ortel nade mnou.

Štěpán.

Ó, již vidím, že je cesta moje
Marná! Ty si poučení jinak
Vykládáš, než kardinálové — a
Koncilium nesmí, nemůže se
Nechat mistrovati.
Bodejž bysi pochopil, co jsem již
V Praze pravil: abys nechal boje
S církví; lidská ruka neodolá
Žezlu jejímu!

Hus.

Nuž tedy ať se
Na mne objeví, co násilím si
Hrdá osobuje za právo!

Štěpán.

Nepodáš se tedy k příznivému
Výkladu?

Hus.

To nikdy!

Štěpán.

Budiž tedy
S Bohem, slavný vítězi — i třeba
Nepřátelé nad tvým pádem plesali.
Mně tvou výsost nelze postihnouti.
Odpusť mi — a oroduj pak za mne
U Slitovníka! Já nemohu, než
Smáčeti tvůj popel slzami — a
Kajicně pak život na poušť zanésti.

(Odejde.)

Hus.

Ó, bys raděj tam ho zanesl, kde
Nové ovoce by mohl přinášet!
Pilné dílo na vinici Páně —
To by byla pravá kajicnost.

Výstup sedmý.

Robert *otevře a vpustí* **Chluma.** **Předešlí.**

Chlum.

Jene!

Hus.

Drahý pane! *(Obejmutí.)*

Chlum.

Jene, zapuď hořkost z velikého

Srdce a nech přiblížit se člověka,
Kterýž větší břemeno si vložil
Na bedra, než mohl donésti. Já
Tebe slíbil bez ouhony provodit —

Hus.

Nech té věci, pane! — mělo se tak
Státi k oslavení našemu.

Chlum.

Tak jsem také myslil, vida tebe
V boji státi pevného, a prsa
Moje vydmula se pýchou; ale
Nyní zdírá bolest útrobu, a
Nevím, jak se vrátit do Čech, abych
Snesl ztrátu ohromnou a trpké
Všeho lidu výčitky.

Hus.

Tys nevinen!
Mužnou péči věnovalo mi tvé
Přátelství — jáť také vděčen toho
V listech dosvědčil: co ale zde mě
Potkalo, to kladu za vítězství
Svého učení.

Chlum.

Bys volně odtud
K nové práci do vlasti se vrátil:
To bych nazval vítězstvím; však bez tebe
Bude smě doma hynouti.

Hus.

Je-li z Boha, bude Bůh též o ně
Dále pečovat, jak o nejmenší

Polní bylinu vždy pečuje, a
Kdyby samo peklo dechem svým jí
Trávilo. Však není-li věc moje
Z Boha, tedy zahyne a kdyby
Síla nelidská jí nadržovala.

Chlum.

A přec musím tebe žádat — jménem
Císaře a kardinálů, kteří
By teď rádi s naší zemí dobré
Zachovali přátelství — jménem
Lidu českého, jenž navrácení
Tvoje očekává — můžeš-li — a
Není-li snad jenom falešný stud
Příčinou tvé neustupnosti —

Hus.

Pane!

Chlum.

Nehorši se; láska mi ta
Slova klade na jazyk — a můžeš-
li se srovnat se svým svědomím: tož
Odvolej, a církev zruší ortel
Svůj!

Hus.

Již ustaň, pane! abych žalně
Myslit nemusel, žes Husa nikdy
Nepoznal.

Chlum.

Znám tě, znám — a právě proto
Chci tě vlasti uchovat. Jen zdržet,
Zdloužiti hleď ortel — máš tu brance
Nového — jest tady Jeronym!

Hus.

Co že pravíš?

Chlum.

Srdce z daleka jej
Pudilo, i přišel, a chce tebe
Hájiti; dnes vydá po veřejných
Místech vyzvání —

Hus.

Ne, ne! Ať zjevně
Nevystupuje! Zde není jist!

Chlum.

Posavad se tají; ale pevně
Odhodlán chce jménem všech, co
S tebou drží přátelství a víru,
Vésti tvoji defenzi.

Hus.

Ať toho
Nečiní! Mně srdce zvlaženo jest
Sladkou útěchou a díkami, že
Na mne zpomněl — vyřiď mu to, pane!
Ať však nemešká tu v Kostnici, a
Do vlasti se vrátí; tam jest jeho
Úkol!

Chlum.

Možná ale, že se jeho
Přičiněním oba vrátíte.

Hus.

Nevzdávej se marné naději: Jsem
Oběť zvolená — a krví mou se
Zmuží mladá setba mého učení.

Chlum.

Já ti ale pravím, že tvou krví
Zaleje se kořen bouře domácí;
Hněv se v Čechách rozmůže a pomsta.
Vražda nastane a z dvojí strany
Hrozné hubení — o považ to! a
Můžeš-li, hleď kardinály smířit
S učením —

Hus.

A lži, a dej se světu
Na posměch a zasloužen ou hanu,
Že jsi jako sketa opustil své
Místo, an jsi příklad pevné mysli
Dát měl nové obci, kterou jsi chtěl
K rozmnožení slávy boží založit!
Češi nebudou se bouřiti; tu
(vezme list se stolu)
Dones list jim bratrský a vřelé
Pozdravení! Ať se v míru Páně
Utiší, a pevně na bibli se
Zakládajíc světlo věčné hledají.

Chlum.

A ty — neodvoláš?

Hus.

Leda by mě
Přesvědčili, že je psáno něco
Lepšího.

Chlum

(v bolestném zápasu do sebe).

To posud nedokázali! —
S Bohem tedy!

Hus.

S Bohem! (*Obejmutí.*)
Pozdravuj mi
Přátele — i pána mého krále,
Paní šlechetnou — a Žižku našeho —

Chlum.

Pozdravím — ó, pozdravím! však dříve
Půli srdce nechám u tebe — a
Druhou budu napájeti hněvem,
Aby nezhynulo, dokud smrt tvou
Nepomstím!

Hus.

To nečiň, pane! chceš-li,
Abych tiše odešel a v ruce
Pána odevzdán. To věř mi, že rád
Umírám, a nepodrývej mužnou
Mysl, aby neklesla!

Chlum

(*chce mluviti, však bolestí přemožen, zkřikne jen*):
Ó svatý
Mučedníku náš!

(*Prudce ho obejme a odkvapí.*)

Hus

(*odejde tiše stranou*).

(*Za malou chvíli vejde mnich s dvěma žoldnéři a jde zvolna za Husem; v zadu viděti biřice, kata, holomky a stráž.*)

Proměna.

Za branou města Kostnice.

Výstup osmý.

Kurt. Wolfová. Rozličný lid.

Wolfová.

Tedy ho tady dozajista povedou?

Kurt.

Což nemáš uši, abysi slyšela? Povedou ho tady. Nynčko mají ještě nějaké ceremonie v kostele.

Wolfová.

Co že? — s kacířem ještě v kostele?

Kurt.

No, vždyť mu dříve musejí vzít posvěcení!

Wolfová.

Posvěcení?

Kurt.

Toť se ví. Tak ho nemůžou upálit — jako pátera.

Wolfová.

Jen abychme ho uviděli! Já bych si hlavu ztrhla, kdybychme ho propásli.

Kurt.

No, no, jen se nepotrhej! A neuvidíš-li jednoho, uvidíš snad brzo druhého.

Lid.

Jak to? co to?

Kurt.

I přijel si vám zas jeden z toho kacířského plemena — také takový český neznaboh, a přibil na všech kostelích kus papíru, že se bude s koncilium hádat, že je Hus nevinen.

Lid.

To je hrůza!

Kurt.

Tamhle na bráně je také takový list; ale jestli kacíře chňapnou, tedy nebude žádný více rozvěšovat. *(Obrátí se ku bráně s lidem.)*

Výstup devátý.

Jeronym *v plášti.* **Předešlí.**

Jeronym

(krapným krokem, pohnuté mysli).

Já ho musím ještě spatřit, ještě
Jednou sladkým zvukem řeči jeho
Okřáti — a pak i třebas jeho
Cestu nastoupiti! Nemajiť se

Vychloubati, že snad jednou ranou
Strom ten zvrátili, co ze zdravého
Jádra na jich pokaženém sadě
Vyrostl. Mne mohútně duch pudil
Z ciziny, bych stejné vydal s Husem
Svědectví; a byť i tady
Skončilo se moje putování:
Však již nezhyne mé rozsývání! *(Ustoupí.)*

(Z města slyšeti zvony. Lidu přibývá.)

Lid.

Už ho vedou! Už ho vedou!

Výstup desátý.

Řada císařských žoldnéřů. Mnichové. Opět oděnci. Radda městská. Kat a holomci. Mnichové. Biřic. stráže a **Hus**, *s provazem okolo těla.* **Chlum** *vedle něho. Oděnci. Mnichové.* **Míchal. Štěpán.** *Panstvo s kardinálem* **Petrem**. *Komonstvo. Žoldnéři. Lid.*

Kurt.

Vidíte ho? Vidíte ho?

Wolfova.

Na mou duši! A jak jde tiše! Jako by byl neviňátko!

Hus

(v popředí se pozastaví — a pozdvihne oči k nebesům).

Dobřes měla, drahá matko! Nebe
Plane září velikou — a tvoje
Dítě putuje ní na očistu
K branám světla věčného. —

(K Chlumovi.)

Buď s Bohem,
Pane! — zde se na čas rozloučíme!

(Obejmou se.)

Čechy pozdravuj — a v Betlémě se
Za mne pomodli!

Chlum.

Ba pomodlím se,
Pomodlím!

(Násilně se utrhne, zahalí se do pláště a ustoupí stranou v popředí.)

Petr.

Jménem Boha, kterýž stírá hříchy
Metlou plamennou — slyš, Jene Huse!
Církev se tě odřekla, a světské
Moci odevzdává nyní tělo
Tvé — a duši tvojí ďáblu.
Chopte se již kacíře, jenž podle
Vůle biskupů i císaře má
Býti upálen!

Hus.

To očekávám
V bázni boží! Tělo moje klesne
Plamenem, však slovo moje vzejde
Z popele, a bude živo na věky. To
Věřím a s tím umírám!

(Odchází, v tom se prodere)

Jeronym.

Jene!

Hus.

Ó můj Jeronyme! Blahé
Okamžení nešťastného shledání!

Jeronym.

Nech je býti šťastným, Jene můj!

Štěpán

(k Petrovi a Míchalu).

To jest Jeronym, ten bujný Husův
Pomahač!

(Mluví s nimi potají. pak si Jeronyma s oděnci obejde.)

Hus.

Ne, na to nemysli. a
Prchni raděj z Kostnice, bys
Ušel osídlám.

Jeronym.

To darmo strašíš
Mysl mou; já přišel provést tvoji

Obranu, anebo s tebou skonat.
Jenom zatím odvolej —

Hus.

To nikdy!
Neodvolám, ne!
Hospodin mě dovedl až v tato
Místa — on mě dovede i dále.
Neodvolám! — Na to pamatuj!

(Odchází.)

Jeronym.

Jene! *(Chce za ním.)*

Štěpán

(mu zastoupí cestu).

Jménem biskupů a císaře —
Ty jsi vězněm kostnického sněmu,
Jeronyme pražský!

Jeronym.

Vběhl jsem vám
Do sítí? Nuž tedy, vykažte mi
Byt. Já přišel bez listu a slova
Císaře — i usnadním vám dílo!

(Odejde, veden do města — an mezi tím průvod s Husem na druhou stranu odchází.)

(Zvonění utichne. — Malá přestávka. Nyní počne malým zvonečkem umíráček a temný zpěv mnichů: Miserere ei Domine! *a stranou viděti malou zář.)*

Chlum,

(který stál posud v bolesti své zarytý, nyní se protrhne.)

Jaký zvuk to? — Běda! již mu slavnou
Rozsvítili pochodeň — již pějí
Písně vítězné — že po žilách mi
Lehá led! — Ó Bože, Bože! posilň
Duši mou, ať neklesne, než vejdu
Přes práh domova, bych pověděti
Mohl neslýchanou, nevídanou
Věc — a naplň české oči tokem
Přehořkým, by mohly zmáčet drahý
Poklad, co jim přinesu — ten Husův popel!

(Zůstane státi v hoři potopen.)

Zpěv i zvonění dále zní a mezi tím padá opona.

